

J A A R V E R S L A G 2 0 1 5

Inhoudsopgave

Jaarstukken

Jaarverslag

Profiel	3
Organisatie	4
Kerncijfers	8
Verslag van het verantwoordingsorgaan	9
Intern toezicht: samenvatting bevindingen visitatiecommissie	10
Toetsing naleving gedragscode over 2015	12
Verslag van het bestuur	14
Financiële paragraaf	23

Jaarrekening

Balans per 31 december 2015	33
Staat van baten en lasten over 2015	34
Kasstroomoverzicht over 2015	35
Toelichting behorende tot de jaarrekening 2015	36

Overige gegevens

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten	57
Gebeurtenissen na balansdatum	57
Actuariële verklaring	58
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	60

Bijlage 1 verzekerenbestand pensioenregeling	65
Bijlage 2 specificatie beleggingen per 31 december 2015	67
Bijlage 3 Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2015	68
Bijlage 4 grafieken	74

Alle bedragen in dit document zijn weergegeven in € 1.000, tenzij anders vermeld. Indien een bedrag niet is weergegeven in € 1.000, zijn er twee decimalen achter de komma weergegeven.

Jaarverslag

Profiel

Stichting Pensioenfonds Ecolab (verder te noemen: het pensioenfonds of het fonds), statutair gevestigd te Utrecht is opgericht op 21 december 2000. Het pensioenfonds is een afsplitsing van Stichting Pensioenfonds Henkel Nederland BV. De laatste statutenwijziging was op 26 juni 2014. In deze statutenwijziging is de implementatie van de Wet versterking bestuur pensioenfonds geregeld. De stichting is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 30169998.

Het fonds is een ondernemingspensioenfonds en is aangesloten bij koepelorganisatie de Pensioenfederatie.

Alle (gewezen) deelnemers zijn medewerkers of oud-medewerkers van de aangesloten onderneming van het fonds. De aangesloten ondernemingen zijn Ecolab B.V. en Ecolab Production Netherlands B.V.. Tevens neemt een drietal (voormalige) werknemers van de aangewezen instelling Nalco Netherlands B.V. deel aan de pensioenregeling die wordt uitgevoerd door het fonds.

Met ingang van 1 januari 2015 is het fonds gesloten voor nieuwe deelnemers. Hiermee is het een gesloten fonds geworden.

Missie, visie en strategie

Het fonds heeft tot doel het pensioenreglement uit te voeren en daarmee het verlenen of doen verlenen van pensioenen en/of andere uitkeringen aan werknemers en voormalige werknemers en pensioengerechtigden en aan degene die door hen worden of werden onderhouden. De hoofdtaak richt zich op het beleggen en beheren van pensioengelden en het verzorgen van uitkeringen aan daartoe gerechtigde deelnemers en gepensioneerden.

De hoofddoelstelling van het beleggingsbeleid is: “het op lange termijn realiseren van een zo hoog mogelijk rendement uitgaande van het strategische beleggingsbeleid bij een acceptabel risico, rekening houdend met de verplichtingenstructuur van de stichting.”

Om deze hoofddoelstelling te realiseren voert het pensioenfonds een gecombineerd beleid, waarbij enerzijds een deel van de portefeuille is ingericht om de risico's ten opzichte van de verplichtingen te beperken (matchingportefeuille) en anderzijds een deel van de portefeuille is ingericht om het voor risico gecorrigeerd rendement van de beleggingsportefeuille te optimaliseren (rendementsportefeuille). Hierbij voert het pensioenfonds een passieve beleggingsstijl.

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Bij de vaststelling van het strategisch beleggingsbeleid, de invulling van dit beleid en de naleving van het vastgelegde risicokader, handelt het bestuur in overeenstemming met de prudent person gedachte.

Het pensioenfonds in heeft overleg met haar sociale partners en het Verantwoordingsorgaan de risicohouding van het pensioenfonds vastgesteld:

- Het pensioenfonds vindt een stabiele premie en opbouw belangrijk.
- Het pensioenfonds wil pensioenverlagingen zoveel als mogelijk voorkomen. In een slechtweersscenario wil het pensioenfonds minimaal een nominaal pensioenen kunnen uitkeren.
- Het pensioenfonds vindt koopkrachtbehoud belangrijk en financiert dit uit toekomstige overrendementen. Dit betekent wel dat het pensioenfonds ook het risico loopt dat de rendementen tegenvallen. Het pensioenfonds streeft een pensioenresultaat van minimaal 90% na.

Het bestuur onderkent het belang van risicomanagement dat een steeds belangrijker rol is gaan spelen in de aansturing van het pensioenfonds. Het beleid van het bestuur is er niet op gericht om risico's per definitie uit sluiten, maar om risico's op een verantwoorde wijze te beheersen.

Organisatie

Bestuur

De samenstelling van het bestuur was gedurende het verslagjaar 2015 als volgt:

<u>Werkgeversleden</u>	<u>Functie</u>	<u>Lid sinds</u>	<u>Einde zittingsduur</u>
R.J. Hagoort, Utrecht	Voorzitter	9-2012	onbepaald
X.R. de Vries, Rosmalen	Lid	5-2013	onbepaald
<u>Werknemersleden</u>			
A.E. Jenner, IJsselstein	Lid	9-2012	2017
A.H. Goemans, Nijmegen	Lid	2-2014	2017
W. de Jong, Leiderdorp (gepensioneerden vertegenwoordiger)	Secretaris	3-2011	2017

In 2015 hebben zich geen wijzigingen voorgedaan in de samenstelling van het bestuur.

Het bestuur bestaat vanaf februari 2014 uit 2 werkgeversleden en 3 werknemersleden waarvan 1 lid namens de pensioengerechtigden.

Het bestuur hanteert een paritaire bestuursmodel. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritaire model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/pensioengerechtigden elk 2/3 stem.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn prima. Het bestuur heeft daarom besloten het paritaire bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen ongewijzigd te continueren. Het bestuur heeft DNB hiervan op de hoogte gebracht.

Zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan bestaan uitsluitend uit mannen. Het bestuur realiseert zich dat de Code Pensioenfondsen normen bevat m.b.t. diversiteit en diversiteitsbeleid. Zo dient er in zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan tenminste één vrouw te zitten (norm 67) en één lid onder de veertig jaar (norm 68). Het jongste bestuurslid heeft in 2015 de leeftijd van veertig jaar bereikt. Het bestuur heeft de gewenste diversiteit met de ondernemingsraad en de werkgever besproken. Gezien de relatief beperkte achterban (gesloten fonds, krimpend aantal actieve

deelnemers) is het erg lastig zo niet onmogelijk om te voldoen aan beide genoemde normen. Het bestuur heeft er daarom voor gekozen om geen concrete stappen vast te stellen om het diversiteitsbeleid te bevorderen en om geen concrete doelstellingen te formuleren. Bij vacatures in het bestuur c.q. het verantwoordingsorgaan zal telkens bezien worden op welke wijze invulling gegeven kan worden aan het diversiteitsbeleid.

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de dagelijkse uitvoering van de werkzaamheden uitbesteed aan meerdere uitvoeringsorganisaties. Deze werkzaamheden betreffen vermogensbeheer en pensioenadministratie. Uitgangspunt is dat het bestuur, conform de eisen van de Pensioenwet, eindverantwoordelijk blijft voor de uitbestede taken.

Klachten- en geschillenregeling

De klachten- en geschillenregeling is als bijlage bij het pensioenreglement opgenomen. Op grond van deze regeling kan een belanghebbende, indien bij hem/haar een klacht of geschil is ontstaan, zich hierover schriftelijk tot het dagelijks bestuur van het fonds wenden. Het dagelijks bestuur zal vervolgens de klacht of het geschil in behandeling nemen en een oordeel geven. In het afgelopen verslagjaar zijn geen klachten en/of geschillen door het dagelijks bestuur ontvangen.

Dagelijks bestuur

Het dagelijks bestuur van het pensioenfonds wordt gevormd door de voorzitter, de heer R.J. Hagoort als vertegenwoordiger van de werkgeversleden, en secretaris de heer W. de Jong als vertegenwoordiger van de werknemersleden. Het dagelijks bestuur heeft uitsluitend bevoegdheden conform de statuten en reglementen van het pensioenfonds, overeenkomstig de vastlegging in de actuariële en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Uitvoeringsorganisatie

De uitvoeringsorganisatie is Ecolab B.V.. De werkzaamheden betreffen alle werkzaamheden van de uitvoeringsorganisatie op het gebied van de pensioenadministratie. Hieronder valt de deelnemers-, uitkerings-, en financiële administratie. Voor de uitvoering van deze werkzaamheden is een pensioenadministratie-overeenkomst opgemaakt.

Vermogensbeheerders

De vermogensbeheerders zijn State Street global Advisors, hierna te noemen SSgA, en KasBank. De totale beleggingsportefeuille van het pensioenfonds wordt beheerd door SSgA, KasBank draagt zorg voor de afdekking van het valutarisico en de uitvoering van de administratie hiervan. Het bestuur heeft maatregelen getroffen om toezicht te kunnen uitoefenen op de activiteiten van de vermogensbeheerder. Voor elke vermogensbeheerder afzonderlijk zijn beleggingsrichtlijnen vastgesteld. De vermogensbeheerders voeren de vermogensbeheeropdracht uit zoals vervat in deze beleggingsrichtlijnen. Deze richtlijnen hebben onder meer betrekking op een normale portefeuillestructuur, kwaliteit en diversificatie vereisten, wijze van rapportering en standaarden voor de resultaatbepaling. Hierbij is met name het monitoren van het beleggen binnen de door het bestuur afgegeven mandaten van belang. Bovendien wordt hierbij aandacht gegeven aan de juiste interpretatie en uitvoering van beleggingen in lijn met het strategische beleggingsbeleid dat door het bestuur aan de hand van de uitkomsten van de ALM-studie is vastgesteld. In 2014 is er door het bestuur gewerkt aan het updaten van de contracten met KasBank en SSgA. Hierbij is er op toegezien dat de verplichtingen die voortvloeien uit de EMIR-regelgeving adequaat zijn vastgelegd.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Dit was voor het laatst in november 2011 gebeurd. Het bestuur heeft besloten om in het voorjaar van 2015 een nieuwe ALM-studie te laten uitvoeren. In het kader van de implementatie van het nFTK is door het bestuur een plan van aanpak opgesteld. Als kick off heeft er een workshop plaatsgevonden waarbij, naast het bestuur, ook vertegenwoordigers van de ondernemingsraad, de werkgever en het verantwoordingsorgaan aanwezig waren. Doel van de workshop was te komen tot vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds, waaronder de risicohouding. Als onderdeel van het

plan van aanpak is er vervolgens opdracht gegeven om een ALM-studie uit te voeren. In deze studie zijn de impact van het nFTK alsmede de gevolgen van het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers geanalyseerd. Tevens zijn er een aantal beleidsvarianten doorgerekend. Na de herijking van het beleggingsbeleid (waarbij besloten is de strategische asset mix ongewijzigd te laten, maar de renteafdekking bij te stellen naar 62,5%) is er een Aanvangs-haalbaarheidstoets uitgevoerd. De resultaten van de Aanvangs-haalbaarheidstoets en de in verband met het nFTK noodzakelijke aanpassingen in de ABTN zijn tijdig uitgevoerd en aan DNB toegezonden.

Externe ondersteuning

Het pensioenfonds wordt bijgestaan door externe deskundigen voor actuariaat en risicobeheersing op zowel de korte als de lange termijn. Het bestuur laat zich op actuariel gebied adviseren door actuariel bureau Willis Towers Watson.

Voor de controlerende taken zijn betrokken:

De certificerend actuaris, J.L.A. Schilder AAG van Willis Towers Watson.

De externe accountant is F.M van den Wildenberg RA van KPMG Accountants N.V.

Verantwoordingsorgaan

Het verantwoordingsorgaan is op 1 januari 2009 ingesteld en is in 2015 als volgt samengesteld:

J. Zinger, Nieuwegein	Voorzitter
J.F.W de Bakker, Bavel	Secretaris
L.F. Wiertz, Purmerend	Lid

Het bestuur legt aan het verantwoordingsorgaan verantwoording af over het gevoerde beleid. Daarbij gaat het vooral om de vraag of het bestuur bij haar beleid op een evenwichtige manier rekening heeft gehouden met de belangen van alle belanghebbenden.

Intern toezicht (visitatiecommissie)

Het bestuur heeft gekozen voor een visitatiecommissie, die eens in de drie jaar (voor het eerst over het jaar 2010) het functioneren van het pensioenfonds zal evalueren en toetsen. Het gaat dan om een beoordeling van de beleid-, bestuursprocedures en –processen en de controle omgeving van het pensioenfonds. De visitatiecommissie is in december 2010 ingesteld en is als volgt samengesteld:

De heer C. van der Sluis, voorzitter

Mevrouw O. Bisschop

De heer R. Albrechts (met ingang van 1-10-2014)

Met de inwerkingtreding van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen is jaarlijkse visitatie verplicht voor fondsen die voor een visitatiecommissie als intern toezicht hebben gekozen. In het najaar van 2015 heeft het bestuur de visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode december 2015 - maart 2016 en de rapportage is in april 2016 opgeleverd. Het bestuur heeft de visitatie de opdracht gegeven om zich in het bijzonder te richten op de implementatie van de aanbevelingen uit het visitatierapport 2014, de implementatie van het nFTK inclusief risicohouding, op de beheersing van integriteitsrisico's/belangenverstrengeling en op de organisatie en beheersing van IT. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Compliance officer

Het bestuur heeft de heer A.E. Jenner aangesteld als eerste aanspreekpunt voor de functie van compliance officer. Omdat de heer Jenner tevens bestuurslid is wordt de functie van compliance officer door het gehele bestuur opgevolgd. KPMG Advisory vervult in dit kader ondersteunende compliance werkzaamheden. De gedragscode maakt deel uit van het door het pensioenfonds gevoerde integriteitbeleid.

KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd.

Beleggingscommissie

Het pensioenfonds kent geen separate beleggingscommissie. De contacten met de vermogensbeheerders worden in eerste instantie door de voorzitter en de heer A.E. Jenner onderhouden. De besluitvoering ligt bij het bestuur als collectief. Tot deze besluiten kunnen behoren bijvoorbeeld het nader vormgeven of aanpassen van het beleggingsbeleid, de keuze van strategische benchmarks, het opstellen en up to date houden van het beleggingsplan en het monitoren van de vermogensbeheerders.

Het beleggingsbeleid en de Verklaring Beleggingsbeginselen zijn vastgelegd in de ABTN. De Verklaring Beleggingsbeginselen beschrijft op beknopte wijze de uitgangspunten van het beleggingsbeleid van het fonds. De uitgangspunten worden door het bestuur vastgesteld. Conform geldende wet- en regelgeving gaat de Verklaring Beleggingsbeginselen in op de doelstelling van het beleggingsbeleid, de risico's en risicobeheer, de algemene uitgangspunten en beleggingsbeginselen en de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Verklaring Beleggingsbeginselen wordt om de drie jaren herzien. Daarnaast wordt de Verklaring Beleggingsbeginselen onverwijld herzien als er tussentijds een belangrijke wijziging in het beleggingsbeleid optreedt.

Kerncijfers (stand per einde jaar)

Boekjaar	2015	2014	2013	2012	2011
Aantal werkgevers	2	2	2	2	2
Aantal verzekerden					
Actieve deelnemers	179	190	201	224	225
Premievrije rechten ("slapers")	357	361	363	367	361
Pensioentrekenden	148	144	139	139	134
Reglementvariabelen (per 1 januari volgend op het genoemde boekjaar)					
Toeslagverlening actieven per 1 januari	0,0%	0,9%	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PF per 1 januari	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Toeslagverlening inactieven PPF per 1 januari	0,0%	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Cumulatief niet toegekende toeslagen actieven	10,08%	8,85%	7,86%	6,15%	4,49%
Cumulatief niet toegekende toeslagen inactieven	9,51%	9,06%	8,16%	6,13%	3,80%
Pensioenuitvoering					
Feitelijke premie	2.235	2.252	2.447	2.474	2.271
Kostendeekkende premie	2.052	1.845	2.386	2.319	2.119
Gedempte kostendeekkende premie	1.351	1.455	1.769	1.821	1.879
Pensioenuitvoeringskosten	296	263	248	244	313
Uitkeringen	2.292	2.262	2.384	2.387	2.419
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	100.343	101.634	82.056	78.719	69.422
Minimaal vereist eigen vermogen	3.831	3.680	3.108	3.234	2.974
Vereist eigen vermogen	13.693	10.126	8.916	9.128	8.485
Pensioenverplichtingen	93.446	89.393	75.080	77.761	70.800
Aanwezige dekkingsgraad (in %)	107,4%	113,7%	109,3%	101,2%	98,1%
Minimaal vereiste dekkingsgraad (in%)	104,1%	104,1%	104,1%	104,2%	104,2%
Vereiste dekkingsgraad (in %)	114,7%	111,3%	111,9%	111,7%	112,0%
Beleidsdekkingsgraad (in %)	108,8%	112,0%	nvt	nvt	nvt
Reële dekkingsgraad (in %)	88,7%	nvt	nvt	nvt	nvt
Beleggingsportefeuille					
Aandelen	36.010	34.004	32.414	26.668	25.177
Vastrentende waarden	63.555	67.884	47.280	50.629	43.998
Derivaten	-200	-309	148	79	-130
Beleggingsrendement in %	-0,40%	28,20%	3,10%	13,50%	6,80%
Benchmark in %	2,00%	27,20%	3,40%	12,10%	5,90%

Verslag van het verantwoordingsorgaan

De leden van het VO (Verantwoordingsorgaan) worden door het bestuur van het pensioenfonds geïnformeerd door middel van overlegvergaderingen, notulen, agenda's en besluitenlijsten. Op deze wijze werd het VO op de hoogte gehouden van alle belangrijke ontwikkelingen en (voorgenomen) besluiten teneinde een goede invulling te kunnen geven aan haar taken en verantwoordelijkheden.

Het VO heeft in 2015 geen officiële advies aanvragen behandeld.

Op 9 december 2015 hebben de leden van het VO samen met de Ondernemingsraad van Ecolab een workshop "OR & Pensioenfonds" bijgewoond. Deze werd gegeven door Pensioen Perspectief.

Met ingang van 1 januari 2015 worden geen nieuwe deelnemers meer opgenomen in het pensioenfonds. Het fonds is hiermee een gesloten fonds geworden. De Nederlandsche Bank (DNB) heeft het fonds aangewezen als "kwetsbaar pensioenfonds", wat inhoudt dat DNB zich zorgen maakt over de levensvatbaarheid van het fonds. Het VO is bezorgd over deze vaststelling maar gaat ervan uit dat zij door het bestuur wordt meegenomen in het proces naar de toekomstbestendigheid van het fonds.

Bevindingen:

Het verantwoordingsorgaan komt tot de volgende bevindingen:

Pensioenkennis / invulling bestuur

- De benodigde kennis is aanwezig bij de bestuursleden, ondanks de steeds toenemende eisen van DNB.

Kosten

- De uitvoeringskosten zijn in 2015 opnieuw gestegen. De stijging is evenwel verklaarbaar voor het VO.

Reservetekort

- Per 1 januari 2015 is het "nieuw Financieel Toetsings Kader" (nFTK) ingevoerd. Door deze nieuwe regels is het fonds in reservetekort gekomen. Het fonds heeft een herstelplan ingediend bij DNB en hiervan hebben wij kennis genomen.

Maximale opbouwpercentage

- De maximale opbouwpercentage dat fiscaal is toegestaan voor middelloonregelingen is in 2015 verlaagd van 2,15% naar 1,875%. Om dit enigszins op te vangen zijn de franchise en het werknemersdeel van de premie verlaagd.

Oordeel:

Het verantwoordingsorgaan is van oordeel dat:

- het bestuur voldoende informatie aan het verantwoordingsorgaan heeft verstrekt om zich een oordeel te kunnen vormen;
- het handelen van het bestuur in 2015 in overeenstemming is geweest met de statuten en reglementen;
- het bestuur in 2015 een consistent beleid heeft gevoerd, waarbij de belangen van alle betrokkenen afgewogen en geborgd zijn;
- het bestuur gedegen en logische beleidskeuzes voor de toekomst heeft gemaakt.

Aanbevelingen:

Het verantwoordingsorgaan heeft geen aanbevelingen voor het bestuur:

Nieuwegein, 11 mei 2016

Verantwoordingsorgaan: aangetreden per 1 januari 2013

J. Zinger, Nieuwegein	Voorzitter
J.F.W de Bakker, Bavel	Secretaris
L.F. Wiertz, Purmerend	Lid

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van het verantwoordingsorgaan:

Het bestuur heeft kennis genomen van het oordeel van het verantwoordingsorgaan. Het verantwoordingsorgaan heeft een aantal belangrijke wettelijke adviesrechten. Zo dient het verantwoordingsorgaan door het bestuur in de gelegenheid te worden gesteld om advies uit te brengen over een beoogde liquidatie van het pensioenfonds en de collectieve overdracht van de verplichtingen naar een andere pensioenuitvoerder. Alhoewel op dit moment de uitvoering door het pensioenfonds ongewijzigd wordt gecontinueerd en een liquidatie derhalve niet aan de orde is, is het in het kader van het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds belangrijk om te weten welke (wettelijke) taken en verantwoordelijkheden zowel het bestuur als het verantwoordingsorgaan hebben in een traject van liquidatie en collectieve waardeoverdracht. Om deze reden wordt er in het najaar van 2016 over specifiek dit thema een gezamenlijke studiedag voor het bestuur en het verantwoordingsorgaan georganiseerd. Meer in het algemeen wordt het verantwoordingsorgaan door het bestuur nauw bij het onderzoek naar de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds en de analyse van de diverse alternatieve uitvoeringsvormen betrokken.

Het bestuur ervaart de samenwerking met het verantwoordingsorgaan als zeer constructief en verheugt zich op de continuering van de samenwerking in de toekomst.

Intern toezicht: samenvatting bevindingen visitatiecommissie

De visitatiecommissie is positief over hoe het Pensioenfonds Ecolab in 2015 is bestuurd en de stappen die daarin zijn gezet, alsmede over de wijze waarop het bestuur de aanbevelingen uit het vorige visitatierapport heeft opgepakt. Niet alle aanbevelingen zijn (volledig) geïmplementeerd. Voor zover van toepassing zijn deze aanbevelingen meegenomen in de rapportage van de over 2015 uitgevoerde visitatie.

Een belangrijk aandachtspunt voor het bestuur is de toekomst van het fonds gegeven de toegenomen druk vanuit wet- en regelgeving. De visitatiecommissie constateert dat de continuïteitsvraag nadrukkelijk op de bestuurlijke agenda staat. Met de recent uitgevoerde strategische heroriëntatie staat het bestuur voor de uitdaging om enerzijds te blijven voldoen aan wet- en regelgeving en het bestuur en haar processen verder te professionaliseren terwijl er terdege rekening mee moet worden gehouden dat liquidatie van het fonds in een van de volgende boekjaren zal plaatsvinden. Dit vereist van het bestuur een proactieve houding, ook richting werkgever, aandacht voor wet- en regelgeving en juiste prioriteitstelling: welke zaken dienen nog voor het moment van liquidatie te worden verbeterd. De keuzes die het bestuur daarin maakt dienen met de argumentatie goed te worden vastgelegd. Daarbij geldt dat volgens DNB alle wet- en regelgeving voor pensioenfondsen onverkort op Pensioenfonds Ecolab van kracht blijft tot het moment van liquidatie van het pensioenfonds.

De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- De strategische heroriëntatie en de onderkende processtappen nauwlettend volgen en mogelijke vervolgstappen op adequate wijze inrichten;
- Het opstellen van een strategische kalender waaruit helder blijkt welke prioriteiten het fonds onderkent en op welke wijze en binnen welke termijn deze worden uitgevoerd;
- Het verder ontwikkelen van risicomanagement tot een integraal risicomanagementbeleid en risicomanagementsysteem, waarbij op basis van een beoordeling van het beheersingskader de vertaalslag van bruto naar netto risico's gemaakt kan worden;
- Het uitvoeren van een systematische integriteitsrisico-analyse;
- Het 'in control' vraagstuk uitwerken; op welke wijze is het bestuur in control ten aanzien van de uitbestede diensten, de interne beheersing inclusief de IT organisatie.
- Het verder ontwikkelen van een uitbestedingsbeleid om op systematische wijze de uitvoering van de uitbestedingscontracten te kunnen toetsen;
- Het jaarlijks toetsen van het beleggingsbeleid aan de uitgangspunten van de vigerende ALM-studie;
- Het verder expliciteren van de missie, visie en strategie van het fonds in meetbare doelstellingen;
- Het opnieuw bezien van de organisatie van compliance binnen het fonds.

De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan de aanbevelingen planmatig op te pakken en hier pragmatisch mee om te gaan gezien de omvang van het fonds en de positie waarin het zich bevindt.

De visitatiecommissie,
De heer C. van der Sluis (voorzitter)
Mevr. O. Bisschop
De heer R. Albrecht

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op het verslag van de visitatiecommissie:

De visitatiecommissie heeft t.b.v. het jaarverslag een samenvatting van de bevindingen en aanbevelingen aangeleverd. Deze samenvatting is integraal in het jaarverslag opgenomen. De gesprekken met de visitatiecommissie gedurende het visitatieproces hebben wederom in een open, transparante en constructieve sfeer plaatsgevonden. Het bestuur heeft het rapport van de visitatiecommissie met de bevindingen en aanbevelingen. Het doet het bestuur deugd dat de visitatiecommissie positief is over de wijze waarop het pensioenfonds in 2015 is bestuurd en dat de visitatiecommissie constateert dat er wederom stappen zijn gezet.

Het bestuur deelt de constatering van de visitatiecommissie dat in het licht van de strategische heroriëntatie en op termijn een mogelijke liquidatie van het bestuur een proactieve houding wordt vereist, ook richting werkgever, en dat bij de aandacht voor wet- en regelgeving een juiste prioriteitstelling van belang is. Er zal een onderbouwde afweging worden gemaakt t.a.v. de zaken die wel en niet verbeterd zullen worden.

T.a.v. de aanbevelingen van de visitatiecommissie heeft het bestuur de volgende standpunten (in volgorde van de aanbevelingen van de visitatiecommissie):

- De strategische heroriëntatie en de onderkende processtappen zullen nauwlettend gevolgd worden en de mogelijke vervolgstappen zullen op adequate wijze ingericht worden;
- Met het opstellen van een strategische kalender is een aanvang gemaakt. Specifiek met het oog op een mogelijke liquidatie en een collectieve waardeoverdracht zijn processtappen geïdentificeerd en is een timetable opgesteld;
- Risicomanagement en een integraal risicomanagementbeleid zullen verder ontwikkeld worden;

- Er is inmiddels een aanvang gemaakt met het opstellen van een systematische integriteitsrisico-analyse;
- Het “in control” vraagstuk en het uitbestedingsbeleid worden op onderdelen verder ontwikkeld en uitgewerkt;
- De in 2015 uitgevoerd ALM-studie was geen eenmalige exercitie. Het beleggingsbeleid zal jaarlijks getoetst worden aan de uitgangspunten van de ALM-studie;
- De missie, visie en strategie van het fonds zullen geëxpliciteerd worden;
- De organisatie van de compliance binnen het fonds zal met KPMG besproken worden en zo nodig anders ingericht worden.

Met het oog op de omvang van het fonds en de positie waarin het zich bevindt zal het bestuur bij de opvolging van de aanbevelingen vooral pragmatisch te werk gaan.

Toetsing naleving gedragscode over 2015

KPMG Advisory toetst jaarlijks aan de hand van een vragenlijst of de verbonden personen en insiders van het pensioenfonds de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. De bevindingen worden door KPMG Advisory in een rapportage vastgelegd. In de eerste helft van 2015 is de toetsing op naleving van de gedragscode in 2014 uitgevoerd en in de eerste helft van 2016 is de toetsing op naleving van de gedragscode in 2015 uitgevoerd. De deelnemers aan het onderzoek over 2015 waren de bestuursleden van het pensioenfonds, de administrateurs/ ambtelijk secretaris en de leden van het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds.

Deze personen hebben een vragenlijst van KPMG Advisory ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de gedragscode. Zo werd er gevraagd naar de bekendheid met de regels betreffende verbonden personen, de insidersregeling, melding van persoonlijke transacties, het omgaan met vertrouwelijke en koersgevoelige informatie, nevenfuncties, financiële belangen in bedrijven/instellingen waarmee het pensioenfonds zakelijke relaties onderhoudt, relatiegeschenken, giften en uitnodigingen, privégebruik van zaken en dienstverleners van het pensioenfonds en belangenconflicten.

Naast de toetsing van de naleving van de gedragscode binnen het pensioenfonds zijn in de vragenlijst ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitsdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat de antwoorden in het algemeen het beeld weergeven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de gedragscode. De responderende bestuursleden hebben veelal antwoorden gegeven in lijn met de gedragscode van het pensioenfonds in de fictieve casuïstiek.

Reactie door het bestuur van het pensioenfonds op de toetsing naleving gedragscode:

KPMG Advisory toetst jaarlijks of de bij het fonds betrokken personen de gedragscode in het voorafgaande jaar hebben nageleefd. Hiertoe hebben de bij het fonds betrokken personen een vragenlijst van KPMG ontvangen. De vragenlijst behandelt uiteenlopende onderwerpen uit de gedragscode. Dit jaar hebben voor het eerst ook de leden van de Visitatiecommissie de vragenlijst ingevuld. In de vragenlijst zijn ook enkele vragen opgenomen om aandacht te vestigen op mogelijke integriteitsdilemma's en om de bekendheid met de regels en normen in de gedragscode te testen. Conclusie van KPMG Advisory is dat in het algemeen geven de antwoorden het beeld geven dat de respondenten goed op de hoogte zijn van de normen in de gedragscode

Het bestuur heeft kennis genomen van de bevindingen van KPMG Advisory. De rapportage over 2015 is in de bestuursvergadering van 20 april 2016 eerst intern door het bestuur besproken en vervolgens in aanwezigheid van KPMG Advisory in de bestuursvergadering van 23 mei 2016. Op basis van de antwoorden van de respondenten op de integriteitsdilemma's zijn goed practises besproken. Dit heeft bijgedragen tot een beter inzicht in compliance issues en integriteitsdilemma's.

Het bestuur bespreekt de nevenfuncties periodiek in een bestuurvergadering en de nevenfuncties worden vervolgens opgenomen in de notulen van deze bestuursvergaderingen. Dit geldt voor de nevenfuncties van alle respondenten van de vragenlijst van KPMG Advisory, dus ook van de leden van het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie.

Verslag van het bestuur

De algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2015 hebben wij opgenomen in bijlage 3.

Hoofdpijnen pensioenfonds verslagjaar 2015

Ontwikkeling dekkingsgraad en evaluatie herstelplan

De actuele (maand) dekkingsgraad heeft zich in het verslagjaar 2015 negatief ontwikkeld. Eind 2014 was de dekkingsgraad 113,7%. De actuele (maand) dekkingsgraad aan het eind van dit verslagjaar was gedaald tot 107,4%. Hierbij geldt als kanttekening dat de methodiek voor vaststelling van de dekkingsgraad op 15 juli 2015 door DNB is aangepast. Als resultaat van deze aanpassing is de dekkingsgraad op dat moment met 2,1% gedaald. De beleidsdekkingsgraad (dit is de dekkingsgraad op basis van een voortschrijdend gemiddelde van 12 maanden) was aan het eind van het verslagjaar 108,8%. Dit is 3,2% lager dan de beleidsdekkingsgraad per ultimo 2014 (112,0%).

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan komt er één herstelplan van maximaal tien jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per 1 januari 2015 112,0% was en per die datum lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 113,6%, diende het bestuur opnieuw een herstelplan in te dienen. Dit herstelplan is in de plaats gekomen van het lopende lange termijnherstelplan dat afliep in 2023. Het nieuwe herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 juli 2015, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft gekozen voor de maximale hersteltermijn van 12 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het beleggingsbeleid zoals dat op dat moment gold, d.w.z. zonder rekening te houden met de verlaging van de renteafdekking van 75% naar 62,5% die na 1 september 2015 is doorgevoerd. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. Bij de evaluatie van het herstelplan in het eerste kwartaal van 2016 is wel rekening gehouden met de verlaagde renteafdekking.

De invoering van het nFTK heeft gevolgen voor de hoogte van de vereiste buffers. Het VEV is op basis van de regels van het nFTK opnieuw berekend en is vastgesteld op 114,7%. De voornaamste redenen voor deze verhoging ten opzichte het VEV onder het FTK zijn:

- Stijging van het zakelijke waarden risico als gevolg van hogere buffereisen onder het nFTK
- Stijging van de buffer voor het kredietrisico als gevolg van toevoeging van schokken op basis van ratings onder het nFTK.

Zie het kopje Financiële paragraaf voor meer informatie over het verloop van de dekkingsgraad.

Implementatie nFTK

Op 24 december 2014 is de Wet aanpassing Financieel Toetsingskader gepubliceerd (Stb. 2014, nr. 567). De wijzigingen in het FTK zijn ingegaan op 1 januari 2015 (voor bepaalde onderdelen hebben pensioenfonds tot 1 juli 2015 de tijd gekregen).

Onderstaand een vergelijkingsstaatje met de gehanteerde percentages. Hierbij worden uitsluitend de cijfers van het (nieuwe) nFTK weergegeven.

	nFTK
Actuele (maand)dekkingsgraad per 31-12-2015	107,4%
Vereist Eigen Vermogen (VEV) per 31-12-2015	114,7%
Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) per 31-12-2015	104,1%
Beleidsdekkingsgraad per 31-12-2015	108,8%

Hierna wordt kort ingegaan op een aantal wijzigingen in het financiële beleid die noodzakelijk waren als gevolg van de inwerkingtreding van het nFTK per 1 januari 2015:

- **Introductie van een beleidsdekkingsgraad:**
De beleidsdekkingsgraad is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd worden op deze beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2015 is vastgesteld op 108,8%.
- **Bepaling van de kostendeekkende premie:**
Indien de kostendeekkende premie voor het jaar 2015 werd vastgesteld in het kalenderjaar 2014, kon deze nog op oude wijze worden vastgesteld, d.w.z. op basis van de regels van het FTK. Het bestuur heeft besloten om van deze mogelijkheid gebruik te maken, de kostendeekkende premie voor 2015 is aldus in 2014 vastgesteld.
- **Voorwaardelijke toeslagverlening:**
Onder het nFTK gelden de regels van toekomstbestendig indexeren. Er kan minder snel geïndexeerd worden. Dit kan pas vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110 procent. Bij een beleidsdekkingsgraad vanaf circa 130 procent kan een indexatie van twee procent worden gegeven. De toeslagenmatrix komt te vervallen. Op basis van de ALM-studie die in de 1e helft van 2015 is uitgevoerd en op basis van de aanvangs-haalbaarheidstoets die per 1 oktober 2015 bij DNB is ingediend, is duidelijk geworden wat de consequenties van de regels van het toekomstbestendig indexeren voor ons fonds zijn.
- **Herstelplannen:**
Onder het nFTK is ook de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan is er één herstelplan van maximaal tien jaar gekomen. Voor herstelplannen die in 2015 zijn ingediend geldt echter een maximale duur van twaalf jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Het resterende tekort mag dan weer in maximaal tien jaar worden weggewerkt. Voor de toetsing of per 1 januari 2015 sprake is van een reservetekort is de beleidsdekkingsgraad zoals die op basis van het nFTK wordt berekend per 31 december 2014 van belang. De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2014 is vastgesteld op 112,0%. Het VEV is op basis van de regels van het nFTK opnieuw berekend en is per dezelfde datum vastgesteld op 113,6%. Aangezien de beleidsdekkingsgraad op 31 december 2014 lager is dan 113,6% bevindt het pensioenfonds zich onder het nFTK per 1 januari 2015 in een situatie van reservetekort en is er als gevolg daarvan vóór de uiterste datum van 1 juli 2015 een herstelplan bij DNB ingediend.
- **Vereist eigen vermogen:**
Het VEV is op basis van de regels van het nFTK berekend en is per 31 december 2015 vastgesteld op 114,7%.

Aanpassen van de pensioenregeling aan het gewijzigde fiscale kader per 1 januari 2015

De overheid heeft maatregelen genomen om ons pensioenstelsel betaalbaar te houden. De pensioenleeftijd is per 1 januari 2014 verhoogd van 65 naar 67 jaar. Daarnaast is het maximale opbouwpercentage dat fiscaal is toegestaan voor middelloonregelingen verlaagd van 2,25% naar 2,15%. Per 1 januari 2015 is dit maximale opbouwpercentage verder verlaagd naar 1,875%. Dit betekent dat deelnemers langer moeten werken om hetzelfde pensioen op te bouwen. Deze wijzigingen gelden alleen voor het pensioen dat vanaf 1 januari 2014 respectievelijk 1 januari 2015 opgebouwd wordt. Het tot en met 2013 opgebouwde pensioen blijft ongewijzigd.

De werkgever en de ondernemingsraad zijn het eens geworden over de volgende aanpassingen per 1 januari 2015 in de pensioenregeling die door het pensioenfonds wordt uitgevoerd:

1. De pensioenleeftijd blijft ongewijzigd 67 jaar. Het pensioenfonds laat de ingangsdatum van de pensioenen die tot 1 januari 2014 zijn opgebouwd ongewijzigd op 65 staan. Het pensioen dat al is opgebouwd tot 1 januari 2014 gaat dus nog steeds gewoon op de leeftijd van 65 in, tenzij een deelnemer op dat moment besluit de pensioendatum uit te stellen.
2. De pensioenopbouw wordt vanaf 1 januari 2015 bij het pensioenfonds verlaagd van 2,15% naar 1,875% per jaar. Deze wijziging is een gevolg van de wettelijke maatregelen en heeft geen negatieve impact op het pensioen dat al is opgebouwd tot 1 januari 2015.
3. De franchise is per 1 januari 2015 vastgesteld op € 13.643,-- (2014: € 15.643,--)

4. Aangezien het partnerpensioen en het wezenpensioen worden afgeleid van het ouderdompensioen (namelijk 70% respectievelijk 14% van het ouderdompensioen), heeft de verlaging van het opbouwpercentage van het ouderdompensioen per 1 januari 2015 tot gevolg dat er minder partnerpensioen en wezenpensioen wordt opgebouwd over de deelnemingsjaren vanaf 1 januari 2015.
5. Deze gewijzigde parameters gelden ook voor deelnemers die op 1 januari 2015 recht hebben op voortzetting van de pensioenopbouw tijdens arbeidsongeschiktheid of dat in de toekomst zullen krijgen.

De werkgever heeft besloten om de bijdrage aan het pensioenfonds in 2015 ondanks de versoering van de pensioenregeling ongewijzigd op hetzelfde niveau als in 2014 te houden.

Het pensioenfonds heeft bovenstaande wijzigingen in de regeling verwerkt in het pensioenreglement.

Opslag uitvoeringskosten

Op basis van het huidige financiële beleid van het fonds is er een vaste opslag voor de uitvoeringskosten van 3,7% van de technische voorziening. Zie hiervoor pagina 39 van dit jaarverslag. In de premie zit een opslag voor de kosten van het fonds. DNB schrijft voor dat een fonds gedurende een bepaalde periode zelfstandig door moet kunnen gaan als de sponsor weg zou vallen. In ieder geval zodanig dat het fonds geliquideerd kan worden en de overgang van de verplichtingen naar bijvoorbeeld een verzekeraar of APF gerealiseerd kan worden. Het bestuur heeft een analyse laten uitvoeren om in kaart te brengen of de huidige opslag toereikend is. Hiervoor is een onderbouwde aanneme gedaan van de kosten die het fonds zal hebben bij wegvallen van de sponsor, waardoor liquidatie van het fonds en de overdracht van de verplichtingen zal moeten plaatsvinden. Het fonds zal over een periode van 2 jaar een bedrag van circa 3 mln euro nodig hebben om het fonds te liquideren en de verplichtingen over te dragen. Met een netto Technische Voorziening van circa 89,4 mln euro is het percentage totale kosten 3,4% van de Technische Voorzieningen. Met de huidige opslag uitvoeringskosten van 3,7% voldoet het fonds dus aan de toetsingscriteria van DNB. Het bestuur heeft daarom besloten de huidige kostenvoorziening ongewijzigd op 3,7% te houden.

Wet versterking bestuur pensioenfonds

Op 9 juli 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Wet versterking bestuur pensioenfonds. Alle pensioenfonds dienden een keuze te maken ten aanzien van het gewenste bestuursmodel. Er kon gekozen worden uit één van de vijf bestuursmodellen die de wet onderscheidt en het gekozen model diende op 1 juli 2014 geïmplementeerd te zijn.

In het kader van het besluitvorming heeft o.a. een evaluatie van het paritaire bestuursmodel dat vóór 1 juli 2014 van toepassing was plaatsgevonden en is uitgebreid stilgestaan bij de voor- en nadelen van de diverse (alternatieve) bestuursmodellen. Het bestuur heeft na uitvoerig beraad besloten het paritaire bestuursmodel te handhaven. Belangrijk voordeel van dit model is de directe betrokkenheid in het bestuur van werknemers van Ecolab. In de huidige situatie, waarin de wijzigingen in wet- en regelgeving op pensioengebied elkaar in snel tempo opvolgen en waarin nagedacht wordt over de toekomstbestendigheid van het pensioenfonds, is directe betrokkenheid bij de besluitvorming van bestuursleden uit de Ecolab-organisatie in de ogen van het bestuur essentieel.

Het bestuur heeft besloten de bestuursfuncties in dit paritaire model als volgt in te vullen: 5 bestuursleden, waarbij 2 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 1 namens de pensioengerechtigden. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2014 met gewogen stemverhoudingen gewerkt wordt: de werkgeversleden hebben elk 1 stem en de bestuursleden namens de werknemers/pensioengerechtigden elk 2/3 stem. Het bestuur heeft DNB geïnformeerd over deze werkwijze.

Het nieuwe bestuursmodel met vijf bestuursleden is besproken met de werkgever, het verantwoordingsorgaan en de ondernemingsraad. Het verantwoordingsorgaan heeft een positief

advies uitgebracht over voortzetting van het paritaire bestuursmodel vanaf 1 juli 2014 en de concrete invulling daarvan met vijf bestuursleden. De ondernemingsraad is in het nieuwe model de instantie die de werknemersleden van het bestuur benoemt.

Het bestuur heeft het gekozen bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen per 1 juli 2015 geëvalueerd. De ervaringen met het werken met gewogen stemverhoudingen zijn prima, het bestuur heeft daarom besloten het paritaire bestuursmodel en het werken met gewogen stemverhoudingen ongewijzigd te continueren.

Verder is in het kader van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen gekozen voor jaarlijkse visitatie door een visitatiecommissie. Met betrekking tot het verantwoordingsorgaan nieuwe stijl is besloten dat de werkgever zal plaatsnemen in het verantwoordingsorgaan. Dit is niet verplicht op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen, maar het bestuur en de werkgever achten directe betrokkenheid van de werkgever van groot belang.

Integere bedrijfsvoering

Het beleid van een pensioenfonds is onder andere gericht op een beheerste en integere bedrijfsvoering. Wettelijk is geregeld dat een pensioenfonds zijn organisatie zodanig inricht dat deze een beheerste en integere bedrijfsvoering waarborgt.

Deze verantwoordelijkheid is vastgelegd in artikel 143 van de Pensioenwet. Dit houdt onder meer in:

- Adequate administratieve organisatie en interne controle (AO/IC) en het beheersen van bedrijfsprocessen en bedrijfsrisico's;
- Analyse en beheersing van integriteitsrisico's;
- Voorkomen van belangenverstremming;
- Duurzame beheersing van (financiële) risico's en andere risico's die de soliditeit van het pensioenfonds kunnen aantasten;
- Het beheersen van de financiële risico's over de lange termijn door periodiek een haalbaarheidstoets te maken.

Het bestuur onderschrijft de uitgangspunten van een beheerste en integere bedrijfsvoering en heeft deze geïmplementeerd. Het bestuur heeft een Gedragscode opgesteld, een Compliance Charter, een Klokkenluidersregeling en een Incidentenregeling. Het bestuur heeft aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle aan het pensioenfonds verbonden personen (waaronder de leden van het verantwoordingsorgaan en de visitatiecommissie) naar de naleving van de gedragscode. In deze jaarrekening treft u hiervan een verslag aan.

Met betrekking tot de haalbaarheidstoets geldt dat er in 2015 een aanvangshaalbaarheidstoets is uitgevoerd die tijdig voor de deadline van 1 oktober 2015 bij DNB ingediend is.

Verantwoordingsorgaan en intern toezicht

Het bestuur van het fonds besteedt conform de Pensioenwet en de Wet versterking bestuur pensioenfondsen veel aandacht aan de opzet en inrichting van de organisatie, inclusief de interne beheersing. Reglementair is bepaald hoe het bestuur omgaat met de rol als bestuurder en invulling geeft aan begrippen als goed bestuur, verantwoordingsorgaan en intern toezicht.

Vanaf 2008 is het verantwoordingsorgaan (VO) actief. Het VO bestaat uit een vertegenwoordiging van werknemers, werkgevers en pensioengerechtigden. De verantwoording die het bestuur aflegt is onderdeel van de jaarverslagcyclus. Ook na de implementatie van het nieuwe bestuursmodel per 1 juli 2014 is het verantwoordingsorgaan operationeel. In de samenstelling van het verantwoordingsorgaan heeft per die datum geen wijziging plaatsgevonden. Wel is het takenpakket van het verantwoordingsorgaan uitgebreid. Op grond van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen heeft het verantwoordingsorgaan nieuwe stijl een aantal belangrijke taken erbij gekregen, zoals een adviesrecht over de vorm en inrichting van het intern toezicht, het vaststellen en

wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid, het sluiten, wijzigen of beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever en liquidatie van het pensioenfonds. Deze taken lagen tot 1 juli 2014 grotendeels bij de Algemene Vergadering van Deelnemers. De Algemene Vergadering van Deelnemers is per 1 juli 2014 omgedoopt tot Algemene Vergadering van Deelnemers en Gepensioneerden. Deze vergadering heeft geen formele bevoegdheden. Het bestuur belegt eenmaal per jaar een informatiebijeenkomst voor de deelnemers en ge(pre)pensioneerden.

Voor intern toezicht is gekozen voor een jaarlijkse visitatie door een visitatiecommissie. Tot 1 juli 2014 was het wettelijk verplicht om eens per drie jaar, de beleids- en bestuursprocedures en – processen, de checks and balances, de wijze waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de wijze waarop wordt omgegaan met de risico's op de langere termijn voor (de dekkingsgraad van) het pensioenfonds te laten beoordelen. Het bestuur had echter gekozen om frequenter een (deel)visitatie te laten uitvoeren. Deze praktijk wordt vanaf 1 juli 2014 voortgezet, waarbij visitatie als gezegd jaarlijks verplicht is.

In het najaar van 2015 heeft het bestuur de visitatiecommissie gevraagd de jaarlijkse visitatie uit te voeren. Deze visitatie is uitgevoerd in de periode december 2015 - maart 2016 en de rapportage is in april 2016 opgeleverd. Het bestuur heeft de visitatie de opdracht gegeven om zich in het bijzonder te richten op de implementatie van de aanbevelingen uit het visitatierapport 2014, de implementatie van het nFTK inclusief risicohouding, op de beheersing van integriteitsrisico's/belangenverstrengeling en op de organisatie en beheersing van IT. U vindt een samenvatting van de bevindingen van de visitatiecommissie elders in dit jaarverslag.

Deskundigheidsbevordering en evaluatie functioneren bestuur

In 2015 hebben bestuursleden op individuele basis bijeenkomsten bijgewoond om hun deskundigheid te vergroten. Met name thema bijeenkomsten ten aanzien van het Algemeen Pensioenfonds, een nieuw type pensioenfonds dat per 1 januari 2016 een wettelijke basis heeft gekregen, zijn frequent bezocht. Bij de beoordeling van de deskundigheid en geschiktheid van de individuele bestuursleden hanteert het bestuur de Handreiking geschikt pensioenfondsbestuur van de Pensioenfederatie als maatstaf. Het bestuur beschikt over een generiek bestuurlijk profiel met daaraan gekoppelde deskundigheids- en geschiktheidsvereisten alsmede competenties. Wanneer een vacature binnen het bestuur ontstaat wordt op basis van het generieke profiel een specifiek individueel profiel opgesteld.

Gedurende het jaar heeft het bestuur zich verdiept in een aantal actuele onderwerpen, onder meer:

- De wet- en regelgeving in het kader van het nFTK en de gevolgen hiervan voor het pensioenfonds;
- De aanbevelingen in het rapport van de visitatiecommissie, specifiek het ontwikkelen van risicomangement tot een integraal risicomangement beleid waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden;
- De werking van de renteafdekking, specifiek de werking en de risico's verbonden aan het beleggen in de EuroPalms van SSgA;
- De werking van afdekking van het valutarisico.
- De ontwikkelingen rond de introductie van het Algemeen Pensioenfonds.

Dit is gebeurd op basis van presentaties door de adviserend actuaris en de vermogensbeheerders SSgA en KasBank, discussies in bestuursvergaderingen en het volgen van workshops en themabijeenkomsten van o.a. DNB en de Pensioenfederatie.

Periodiek vindt evaluatie plaats van het functioneren van het bestuur. Dit gebeurt op basis van interviews van bestuursleden met de voorzitter van het fonds. Van deze gesprekken wordt een verslag gemaakt, dat in de bestuursvergadering wordt besproken. Aan het functioneren van het bestuur als collectief wordt in bestuursvergaderingen aandacht gegeven.

Naleving Code Pensioenfonds

Op 1 januari 2014 is de Code Pensioenfonds (hierna: de Code) in werking getreden. De Code is opgesteld door de Pensioenfederatie en de Stichting van de Arbeid, die hiermee normen formuleren voor 'goed pensioenfondsbestuur'. De Code komt voor pensioenfonds in de plaats van de Principes voor goed pensioenfondsbestuur, die de Stichting van de Arbeid in 2005 heeft gepubliceerd. Per 1 juli 2014 is de Code ook wettelijk verankerd in de Pensioenwet. De Code is gebaseerd op het 'pas toe of leg uit principe.' Dit betekent dat het volledig naleven van de Code niet verplicht is, maar dat afwijkingen mogelijk zijn. In dat geval wordt een pensioenfonds geacht aan te geven waarom bepaalde afwijkende keuzes gemaakt zijn.

In de Code wordt ingegaan op de rol van het bestuur, het verantwoordingsorgaan en het intern toezicht. De Code bevat ook thema's als integraal risicomanagement, beloningen, diversiteit en verantwoord beleggen. Daarnaast wordt in de Code aangegeven hoe benoeming, ontslag en zittingstermijnen van bestuursleden en leden van andere organen geregeld worden.

De Code bevat in totaal 83 normen. Het bestuur onderschrijft de Code en de normen die in de Code zijn vastgelegd. Dit uitgangspunt is ook in de statuten van het pensioenfonds vastgelegd. Hierna wordt aangegeven welke normen niet (volledig) worden toegepast:

- Norm 3: Het bestuur stelt een missie, visie en strategie op. Ook zorgt het voor een heldere en gedocumenteerde beleids- en verantwoordingscyclus. Daarnaast toetst het bestuur periodiek de effectiviteit van zijn beleid en stuurt zo nodig bij.

De doelstelling van het pensioenfonds, de beleidsuitgangspunten en de risicohouding zijn in de ABTN vastgelegd. Tiesamen omvatten zij de missie van het fonds en de visie van het bestuur. Gedurende 2015 heeft een strategische discussie plaatsgevonden over de toekomstbestendigheid van het fonds. Dit punt is ook daarom actueel, omdat het fonds sinds 1 januari 2015 een gesloten fonds is en niet langer open staat voor nieuwe deelnemers. Op basis van discussies binnen het bestuur is er een document opgesteld met de uitkomsten van de strategische heroriëntatie. Dit document is met de werkgever besproken. In het document Strategische heroriëntatie is een indicatief tijdspad opgenomen voor de situatie dat de werkgever de uitvoeringsovereenkomst zou opzeggen en het bestuur als gevolg daarvan besluit over te gaan tot overdracht van de pensioenverplichtingen naar een andere pensioenuitvoerder en een liquidatie van het pensioenfonds. Het is de bedoeling dat de strategische heroriëntatie en het tijdspad worden omgebouwd tot een strategische kalender.

In 2016 zal het bestuur hier nadere invulling aan geven door de missie, visie en strategie in de ABTN op te nemen.

- Norm 4: Het bestuur zorgt voor een noodprocedure om in spoedeisende situaties te kunnen handelen.
Door het bestuur wordt nog gewerkt aan een adequate procedure. Als onderdeel daarvan zullen de noodprocedures van de partijen waaraan het pensioenfonds werkzaamheden heeft uitbesteed worden opgevraagd. Verder moet het bestuur snel kunnen reageren als zich een calamiteit voordoet. Er zal voor dit doel een groepsapp worden ingesteld. Om de communicatielijnen tussen enerzijds het bestuur en anderzijds de ambtelijk secretaris en de externe providers (de contactpersonen) duidelijk vast te leggen zal er een telefoonlijst worden opgesteld met alle relevante telefoonnummers van contactpersonen en hun vervangers.
- Norm 26: Het bestuur meet hoe effectief de ingezette communicatiemiddelen zijn. Dit doet het periodiek, maar ten minste elke drie jaar.

De periodieke meting zal uiterlijk in 2017 worden uitgevoerd. In het kader van communicatie

en de Wet pensioencommunicatie wordt er gewerkt aan een beleidsplan communicatie.

- Norm 39: Het bestuur beoordeelt ten minste eenmaal per vier jaar het functioneren van de accountant en de actuaris. De uitkomsten van deze beoordeling bespreekt het bestuur met de accountant of actuaris. Ook stelt het bestuur het intern toezicht en het VO of BO van de uitkomsten op de hoogte.

Het functioneren van de actuaris wordt jaarlijks geëvalueerd, voor het laatst in januari 2015. Het functioneren van de accountant is in 2015 in een bespreking met de accountant geëvalueerd.

- Norm 66: Het bestuur stelt - in overleg met het desbetreffende orgaan - concrete stappen vast om te bevorderen dat fondsorganen divers worden samengesteld. Ook geeft het bestuur aan hoe en binnen welke termijnen het van plan is om de gewenste diversiteit in leeftijd en geslacht te realiseren. Het bestuur legt dit vast in een diversiteitsbeleid. Jaarlijks beoordeelt het bestuur in hoeverre de gestelde doelen zijn gehaald. Driejaarlijks evalueert het bestuur het diversiteitsbeleid.

Norm 66: In het bestuur of het verantwoordingsorgaan zitten ten minste één man en één vrouw.

Norm 67: In het bestuur of het verantwoordingsorgaan zitten ten minste één lid boven en één lid onder de veertig jaar.

Het blijkt in de praktijk bijzonder lastig om binnen de onderneming voldoende geschikte leden te vinden die bereid en in staat zijn om een rol als bestuurder of lid van het verantwoordingsorgaan te vervullen. Wel is bij de ondernemingsraad, als benoemende partij van de werknemers in het bestuur, aangegeven dat het bestuur voorstander is van het laten meedraaien van kandidaat-bestuursleden tijdens bestuursvergaderingen. Hierbij is aangegeven dat het bestuur streeft naar diversiteit in leeftijd en geslacht. Dit geldt op overeenkomstige wijze voor de samenstelling van het verantwoordingsorgaan. In de visitatiecommissie heeft 1 vrouwelijk lid zitting.

- Norm 77: Het pensioenfonds voert een beheersd en duurzaam beloningsbeleid. Dit beleid is in overeenstemming met de doelstellingen van het pensioenfonds. Ook is het beleid passend gelet op de bedrijfstak, onderneming of beroepsgroep waarvoor het fonds de pensioenregeling uitvoert. Het beloningsbeleid dient in ieder geval van toepassing te zijn op leden van het bestuur, het intern toezicht, andere medebeleidsbepalers en externe leden van adviescommissies van het fonds.

Met de visitatiecommissie zijn marktconforme prijsafspraken gemaakt. Bij de selectie van de leden van de visitatiecommissie heeft de prijs niet primair de doorslag gegeven, maar heeft de kwaliteit voorop gestaan. Voor de overige beleidsbepalers (inclusief de bestuursleden) geldt dat er geen beloningen door het pensioenfonds worden toegekend.

Naleving wet- en regelgeving

Het bestuur is niet bekend met overtredingen van wet- en regelgeving.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Gedragscode

In 2012 is de overeenkomst naleving gedragscode aangepast. Elk bestuurslid dient jaarlijks de overeenkomst naleving gedragscode te ondertekenen. Dit heeft ook in 2015 plaatsgevonden.

Het bestuur heeft aan KPMG Advisory N.V. opdracht gegeven om jaarlijks onderzoek te doen onder de bestuursleden en alle bij het pensioenfonds betrokken personen naar de naleving van de gedragscode. Onderdeel van het onderzoek is een assessment dat door alle bestuursleden online wordt afgelegd. De bevindingen van KPMG Advisory worden vastgelegd in een rapport. N.a.v. opmerkingen in het rapport van KPMG Advisory wordt er nu een overzicht van de nevenfuncties van de bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan bijgehouden. KPMG Advisory wordt jaarlijks uitgenodigd in een bestuursvergadering om het rapport toe te lichten. Op basis van de casussen van het assessment, de beantwoording van de vragen door de individuele bestuursleden en de rapportage van KPMG Advisory daarover heeft er een geanimeerde discussie plaatsgevonden. Dit heeft bijgedragen tot meer inzicht en gevoel van de individuele bestuursleden in compliance issues en integriteitsdilemma's. In het kader van de toetsing op de naleving van de Gedragscode in 2015 hebben ook de leden van de Visitatiecommissie voor de eerste keer het assessment afgelegd.

Toezichthouder

DNB organiseert een aantal maal per jaar een seminar voor bestuursleden van pensioenfondsen. Naast de behandeling van inhoudelijke thema's in workshops en het geven van een toelichting op de toezichtthema's van DNB, is het doel van deze seminars nadrukkelijk ook het bevorderen van het contact tussen DNB en pensioenfondsen. Bestuursleden van ons pensioenfonds wonen regelmatig deze seminars bij. Er zijn geen verdere bijzonderheden te vermelden.

Uitbesteding

Het bestuur heeft een aantal werkzaamheden uitbesteed waaronder het vermogensbeheer (aan SSgA), valuta-afdekking (aan de KasBank), en de administratie (aan Ecolab B.V.). Het bestuur is zich ervan bewust dat de verantwoordelijkheid voor de uitbestede werkzaamheden bij het bestuur blijft. Hiertoe worden mandaten overeengekomen, respectievelijk uitvoeringovereenkomsten gesloten. Het beheren van de vermogenspositie door SSgA en de KasBank en de resultaten hiervan worden nauwgezet gemonitord door het bestuur, daarbij ondersteund door de nieuw ontwikkelde risicorapportage en de beleggingsdeskundige van Willis Towers Watson. Daarnaast geven SSgA en de KasBank een ISAE 3402 rapportage af. Deze worden door het bestuur geanalyseerd en bij afwijkingen in de overeengekomen performance wordt direct in overleg getreden met betrokkenen.

In 2014 is een controle uitgevoerd op de vastlegging van de uitbesteding aan de vermogensbeheerder naar aanleiding van het themaonderzoek uitbesteding van DNB (self-assessment). Daarbij is geconcludeerd dat de vastlegging van de beleggingsrichtlijnen in de overeenkomst met de vermogensbeheerder te summier was. Daarop is met de vermogensbeheerder een nadere invulling van deze vastlegging afgestemd en vastgelegd. Ook met KasBank is een dergelijk traject doorlopen. In dit traject zijn nieuwe afspraken gemaakt inzake het onderpandbeheer en zijn ook alle contracten geactualiseerd.

Het volgende onderdeel dat door het bestuur wordt aangepakt is het actualiseren en updaten van de pensioenadministratieovereenkomst tussen het fonds en de werkgever. In dit kader zal ook het uitbestedingsbeleid scherper worden geformuleerd en vastgelegd worden in de ABTN.

Communicatie

In het boekjaar is wederom aandacht besteed aan communicatie. Met ingang van 2009 heeft het bestuur een pensioeninformatieblad, Ecolab Pensioen Nieuws, het licht laten zien. Met een regelmaat van 2 of 3 edities per jaar wordt informatie verstrekt aan alle deelnemers, oud deelnemers en gepensioneerden over actuele en maatschappelijke ontwikkelingen op het gebied van pensioenen. Het taalgebruik in deze Pensioen Nieuwsbrief is specifiek afgestemd op een zo groot mogelijke lezersgroep. In het boekjaar is één editie van het Ecolab Pensioen Nieuws verschenen.

Bestuursvergaderingen

Het bestuur van het pensioenfonds heeft het afgelopen jaar 8 maal vergaderd. Naast de reguliere beleidscyclus stonden de volgende belangrijke onderwerpen op de agenda:

- Voortdurende opvolging van de actuele maanddekkingsgraad en de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds;
- Opstellen van een nieuw herstelplan en de voortdurende monitoring van het herstelplan;
- Gevolgen van uitblijven van voldoende herstel/achterstand op het herstelplan;
- Monitoren van het crisisplan;
- Voortdurende monitoring van de beleggingen en opvolging van het beleggingsbeleid;
- Verder ontwikkelen van risicomanagement tot een integraal risicomanagement beleid waarna vervolgens risicomonitoring en –rapportage verder opgepakt kunnen worden. In dit kader is de bestaande risicorapportage verder ontwikkeld en uitgebreid;
- Het actualiseren van het pensioenreglement en de ABTN;
- Het opstellen en periodiek bespreken van de Jaarkalender;
- Er is veel aandacht besteed aan het vergroten van de deskundigheid van alle bestuursleden;
- Het te hanteren premie- en toeslagenbeleid voor de jaren 2015 en 2016;
- De aanpassing van het Witteveenkader per 1 januari 2014 en per 1 januari 2015, wijzigingen in wet- en regelgeving zoals de Wet pensioencommunicatie die op 5 maart 2015 is aangenomen door de Tweede kamer;
- De introductie van het nFTK per 1 januari 2015 en de gevolgen daarvan voor o.a. het premie-, toeslag- en beleggingsbeleid van het fonds;
- De vastlegging van de doelstellingen en beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds, waaronder de risicohouding.
- De ALM-studie, het herijken van het beleggingsbeleid en de aanvangs haalbaarheidstoets;
- De Kwetsbaarheidsanalyse die bij DNB is ingediend en in het vervolg hierop discussies met betrekking tot de strategische heroriëntatie en de vastlegging hiervan in een document.

Financiële paragraaf

Samenvatting van de financiële positie van het pensioenfonds en ontwikkelingen gedurende het jaar

(x € 1.000)	Pensioen- vermogen	Technische voorzieningen
Stand per 1 januari 2015	101.634	89.393
Beleggingen	-836	4.935
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremie's)	2.138	1.645
Waardeoverdrachten	-5	-6
Kosten	-84	-84
Uitkeringen	-2.292	-2.269
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	-97	-158
Voorwaardelijke toeslagverlening	0	0
Wijziging overlevingstafels	0	0
Wijziging ervaringssterfte	0	0
Overige wijzigingen	-115	-10
Stand per 31 december 2015	100.343	93.446

Conform de aanbevelingen Uitvoeringskosten van de Pensioenfederatie heeft het pensioenfonds vastgesteld wat de kosten zijn van pensioenbeheer in euro per deelnemer. De kosten voor pensioenbeheer worden gevormd door de som van de pensioenuitvoeringskosten en de vermogensbeheerkosten. Het aantal deelnemers is de som van het aantal actieve deelnemers en gepensioneerden. Deze kosten bedragen € 1.541,- per deelnemer. In 2014 waren deze kosten € 1.391,- per deelnemer.

Uitvoeringskosten

	2015 €	% gemiddeld beheerd vermogen	2014 €
Pensioenuitvoeringskosten	296	0,29%	263
Vermogensbeheerkosten		0,21%	
-Beheerkosten SSGA	126		112
-Advieskosten Towers Watson	27		19
-Kosten fiduciair beheer KasBank	31		31
Transactiekosten	24		40
Integrale kosten pensioenregeling	504	0,50%	465

De transactiekosten maken momenteel onderdeel uit van de vermogensbeheerkosten en worden handmatig uitgesplitst conform opgave van SSgA.

De uitsplitsing van de cijfers wijkt af van de opgenomen cijfers in de staat van baten en lasten. Dit komt door een verbeterd inzicht, waardoor de kosten dit jaar anders zijn gegroepeerd. Deze aanpassing is gedaan om een betere vergelijking van de onderlinge cijfers inzake de uitvoeringskosten te geven.

Herstelplan

Hoewel het pensioenfonds zich ultimo 2014 nog steeds in de situatie van reservetekort bevindt, is het bestaande herstelplan per 1 januari 2015 komen te vervallen. Onder het nFTK is de beleidsdekkingsgraad per 31 december 2014 berekend en vastgesteld op 112,0%. Aangezien deze dekkingsgraad lager is dan de vereiste dekkingsgraad onder het nFTK (113,6%) diende het pensioenfonds een nieuw herstelplan in te dienen bij DNB. Dit herstelplan is tijdig voor de deadline van 1 juli 2015 ingediend. DNB heeft met dit herstelplan ingestemd.

Beleggingsparagraaf

Beleggingen/Beleggingsresultaten

De financiële positie van het pensioenfonds is méér afhankelijk van de beleggingsresultaten (koers- en valuta-ontwikkeling, alsmede de rente- en dividendinkomsten) dan van premie-inkomsten.

De beleggingsportefeuille van het Pensioenfonds ter waarde van € 100 miljoen, bestond op 31 december 2015 uit:

	2015	2014
Vastrentende fondsen	63,0%	66,6%
Aandelenfonds	35,7%	33,3%
Liquide middelen	1,3%	0,0%

In 2015 zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

- -/- 12,4% op de vastrentende fondsen: dit is iets lager dan het marktgemiddelde (benchmark: -/- 12,3%)
- 10,6% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 10,4%)
- -/- 0,4% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 2,0%)

Over 2015 was het absolute rendement op de vastrentende waarden fondsen gelijk aan -/-12,4%. De benchmark liet een absoluut rendement van -/-12,3% zien waardoor er sprake was van een kleine underperformance van -/-0,1% voor de vastrentende waarden ten opzichte van de benchmark. De aandelenbeleggingen lieten een absoluut rendement zien van 10,6%, tegen 10,4% voor de benchmark. Dat betekende dus dat de aandelenbeleggingen een outperformance hebben laten zien van 0,2% versus de benchmark. De vastrentende waarden bestaan uit het SSgA Euro Corporate Bond Index Fund (Europese bedrijfsobligaties) en het SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund (staatsobligaties van de Europese kernlanden met de hoogste kredietwaardigheid). De doelstelling van deze fondsen is het nauwgezet volgen van de betreffende benchmark (index). Het pensioenfonds belegt daarnaast ook in vastrentende waarden fondsen met langere looptijden en daarmee een hogere rentegevoeligheid. Dit zijn de zogenaamde PALMS-fondsen die enerzijds bestaan uit beleggingen in liquide middelen en obligaties met een korte looptijd en anderzijds renteswaps gebruiken om de gemiddelde looptijd te verlengen. Deze fondsen zijn niet meegenomen in de performance van de vastrentende waarden vanwege het feit dat deze voor een substantieel deel bestaan uit de genoemde renteswaps. Daarbij is het rendement van deze fondsen minder relevant daar deze fondsen als doelstelling hebben om de waardeverandering van de pensioenverplichtingen, uit hoofde van bewegingen in de marktrente, te compenseren met een gelijkgerichte waardeverandering. Het rendement op zich heeft geen informatieve waarde en is enkel gericht op de ontwikkeling van de pensioenverplichtingen.

Naast de beleggingen had het pensioenfonds over 2015 ook het valutarisico van de Euro ten opzichte van de USD, GBP, YEN en CHF afgedekt. Doordat de Euro gedurende 2015 sterk in waarde is gedaald, heeft deze afdekking ook een sterk negatieve waarde laten zien. Deze waardedaling van de valuta-afdekking compenseerde overigens de waardestijging van de beleggingen uit hoofde van de valutabewegingen (deze waarde was gestegen in termen van de overige valuta ten opzichte van de

Euro). Dat is immers ook de doelstelling van deze risicoafdekking. Gecorrigeerd voor het resultaat op de afdekking van het valutarisico resteerde een absoluut rendement van -/- 0,4% voor de integrale beleggingsportefeuille.

Het beleggingsrendement na aftrek van beleggingskosten bedraagt -0,6%.

In 2014 zijn de volgende beleggingsresultaten geboekt:

- 32,9% op de vastrentende fondsen: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 31,7%)
- 19,9% op het aandelenfonds: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark was: 19,5%)
- 28,2% op de totale portefeuille: dit is boven het marktgemiddelde (benchmark: 27,2%)

Onder de benchmark wordt verstaan de norm waarmee kosten en prestaties van instellingen uit dezelfde sector worden vergeleken.

Dit resultaat is onder meer een gevolg van de ontwikkelingen van de financiële markten in de loop van 2015. De resultaten over 2015 zijn slechter dan over 2014. In 2015 komt het resultaat uit onder de gehanteerde benchmark. De waarde van de totale portefeuille is in 2015 met 1,3% afgenomen. In 2014 was er nog een toename van 27,6%.

De vermogensbeheerder van het Pensioenfonds Ecolab, State Street global Advisors, heeft voor de beleggingen in het aandelenfonds van het bestuur een passief mandaat gekregen. Dat wil zeggen, dat de markt 'gevolgd' dient te worden en dat er geen 'outperformance' ten opzichte van de benchmark wordt nagestreefd. Naar de mening van het bestuur houdt het streven naar 'outperformance' te hoge risico's in. Een bijkomend voordeel van dit minder risicovolle beleid is dat de hiermee verbonden beheerskosten aanzienlijk lager zijn.

Daarnaast is besloten dat het bestuur beleggingsresultaten niet meer beïnvloed wil zien door valutakoers-schommelingen, zoals dat in het verleden is gebeurd. Daartoe zijn met ingang van 2007 valutakoers-schommelingen afgedekt via een valuta-hedge, waarvoor een vergoeding wordt betaald. Een ander voordeel van het afdekken van valutaschommelingen is dat op grond van de geldende regelgeving een lagere veiligheidsbuffer vereist is.

Het bestuur laat periodiek een ALM-studie uitvoeren. Het bestuur heeft besloten om in het voorjaar van 2015 een nieuwe ALM-studie te laten uitvoeren. In het kader van de implementatie van het nFTK is door het bestuur een plan van aanpak opgesteld. Als onderdeel van het plan van aanpak is er vervolgens opdracht gegeven om een ALM-studie uit te voeren. In deze studie zijn de impact van het nFTK alsmede de gevolgen van het sluiten van het fonds voor nieuwe deelnemers geanalyseerd. Tevens zijn er een aantal beleidsvarianten doorgerekend. Na de herijking van het beleggingsbeleid (waarbij besloten is de strategische asset mix ongewijzigd te laten, maar de renteafdekking bij te stellen naar 62,5%) is er een Aanvangs-haalbaarheidstoets uitgevoerd.

Het pensioenfonds is zich bewust van haar maatschappelijke rol en de gevolgen van haar beleggingen in bepaalde bedrijven en overheden. Daarnaast onderstreept het pensioenfonds het belang dat er binnen de verschillende onderdelen van de beleggingsportefeuille een verantwoord beleid wordt gevoerd. Het pensioenfonds maakt geen gebruik van een eigen uitsluitingenbeleid, maar hanteert het beleid als één van de selectiecriteria bij selecties van vermogensbeheerders. Daarnaast wordt aangesloten bij het beleid ten aanzien van verantwoord beleggen dat door aangestelde vermogensbeheerders wordt gehanteerd. Uiteraard wordt aangesloten bij de wettelijke verplichting om beleggingen in clustermunten uit te sluiten, behoudens allocaties tot een maximum van 5% in passief beheerde portefeuilles waar de marktbenchmark wordt gevolgd.

Financiële positie

De omvang van het vermogen van het Pensioenfonds nam in 2015 af met € 1.291 en komt per 31 december 2015 uit op € 100.343. De door de actuaire berekende voorziening pensioenverplichting

is € 93.446. Uitleg hierover vindt u terug in de toelichtingen op de jaarrekening. De belangrijkste indicatie van de financiële positie van het pensioenfonds is de dekkingsgraad. Deze wordt als volgt berekend: $\text{vermogen/pensioenverplichtingen} \times 100\%$. De hoogte van de pensioenverplichtingen wordt in belangrijke mate bepaald door de hoogte van de marktrente. Wanneer de marktrente omlaag gaat, gaan de verplichtingen omhoog. De dekkingsgraad van het Pensioenfonds was per 31 december 2014 113,7% en per 31 december 2015 107,4%.

Pensioenparagraaf

Toeslag

Bij de beoordeling van de financiële positie is het belangrijk welk niveau van toeslagverlening wordt nagestreefd, los van beperkingen die ongewisse toekomstige ontwikkelingen mogelijk met zich mee zullen brengen.

Het pensioenfonds heeft met betrekking tot het toeslagenbeleid aan de gewezen deelnemers en pensioengerechtigden meegedeeld te streven naar waardevastheid van de opgebouwde aanspraken en pensioenuitkeringen. De toeslagverlening is voorwaardelijk. Het toeslagenbeleid komt overeen met de toeslagenmatrix en met hetgeen is opgenomen in de ABTN van het Pensioenfonds.

Er wordt een onderscheid gemaakt in toeslag tussen actieve en niet-actieve deelnemers. Bij de actieve deelnemers wordt een onderscheid gemaakt tussen deelnemers aan de middelloonregeling en eindloonregeling.

Voor 2015 heeft het bestuur besloten, gezien de dekkingsgraad en het geldende beleid voor de toeslagverlening, om aan de niet actieve deelnemers geen toeslag voor ingegane pensioenen en gewezen deelnemers toe te kennen. Ook over de opgebouwde rechten voor de actieve deelnemers in de middelloonregeling is in 2015 geen toeslag verstrekt.

Franchise

De opbouw van pensioenrechten geschiedt onder aftrek van een franchise. Deze franchise is vanaf 1 januari 2015 vastgesteld conform het van toepassing zijnde reglement en bedroeg € 13.643,--.

Premie

Uit de analyse van de kostendekkendheid van de premie die op verzoek van het bestuur jaarlijks wordt uitgevoerd is gebleken dat de premie ook in 2015 kostendekkend was.

Het fonds is per 1 januari 2015 een gesloten fonds geworden, dit betekent dat er vanaf die datum geen nieuwe deelnemers zullen toetreden en dat er uitsluitend pensioenopbouw plaatsvindt voor werknemers die op 31 december 2014 in dienst waren van Ecolab en op die datum deelnemer waren van het fonds. Door deze ontwikkeling is de marge in de premie verder verkleind. Het indexatiepotentieel moet uit het rendement op het vermogen komen.

Het bestuur heeft besloten dat vanaf 1 januari 2015 wederom de door de actuaris vastgestelde maximale premie bij de werkgever wordt geheven.

Zie hiervoor de toelichting onder het kopje premie-inkomsten van de jaarrekening.

Actuariële paragraaf

De actuariële analyse van het saldo van baten en lasten kan als volgt weergegeven worden:

	2015	2014
Beleggingen		
Directe en indirecte beleggingsopbrengsten	-652	20.045
Kosten vermogensbeheer	-184	-154
Benodigde interest	-150	-283
Wijziging markttrente	-4.785	-14.975
Resultaat op beleggingen	-5.771	4.633
Premie		
Feitelijke premies	2.235	2.184
Actuarieel benodigd voor pensioenopbouw	-1.645	-1.326
Voor dekking directe kosten in premie	-212	-179
Technische risicopremies	-108	-81
Bestemd voor toeslagverlening	0	-83
Resultaat op premie	270	515
Resultaat op waardeoverdrachten	1	-1
Resultaat op kosten	0	0
Resultaat op uitkeringen	-23	1
Resultaat op kanssystemen	-26	337
Resultaat op voorwaardelijke toeslagverl	0	-294
Resultaat op andere oorzaken	205	74
Totaal resultaat	-5.344	5.265

De wijziging in de markttrente is samengesteld uit een aantal effecten. De driemaandsmiddeling is per 1 januari 2015 afgeschaft, wat op dat moment een verlagend effect op het resultaat had van € 3.853.

Vervolgens is de systematiek van vaststelling van de UFR per 15 juli 2015 gewijzigd. Tot 15 juli 2015 was het niveau van de UFR vastgesteld op 4,2%. Vanaf die datum wordt de UFR vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de lange rente over de afgelopen tien jaar. Op 15 juli 2015 was dit gemiddelde 3,3%. Dit had een verlagend effect op het resultaat ter grootte van € 1.958.

De reguliere wijziging van de markttrente had een positief resultaat ter grootte van € 1.026.

Actuariële risico's

Door het pensioenfonds zijn de Prognosetafel AG 2014, zoals gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap, gehanteerd. Per 31 december 2015 wordt uitgegaan van startjaar 2016. Daarnaast wordt er rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen werkenden en de totale bevolking door toepassing van fondsspecifieke ervaringssterfte gebaseerd op Towers Watson 2012.

Risico en beheersing/beleid

Het bestuur heeft zijn beleid verwoord in de ABTN. Algemene leidraad voor het uitvoeren van beheertaken zijn de voorschriften van de toezichthouder (DNB). Door risico's tijdig te onderkennen, te waarderen en te controleren wordt voorkomen dat het Pensioenfonds haar doelstellingen niet realiseert. Hoe het bestuur de diverse risico's bewaakt leest u hieronder en op pagina 47 en verder van deze jaarrekening.

Onderstaand treft u de belangrijkste risico's die het bestuur onderkent en met prioriteit heeft aangepakt.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarde van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente.

In 2011 heeft het bestuur het niveau van het renterisico weer hersteld naar 75%, nadat uit de ALM studie was gebleken dat door transacties in het verleden dit percentage sterk was teruggevallen. Een bijkomend voordeel is dat hierdoor de buffers kunnen worden verlaagd.

Het pensioenfonds is gevoelig voor wijzigingen in de marktrente omdat de durations van de beleggingen en de verplichtingen niet gelijk zijn. Bij de bepaling van het beleggingsbeleid weegt het bestuur zorgvuldig de voordelen en nadelen hiervan af.

In het voorjaar van 2015 heeft het bestuur een nieuwe ALM-studie uit laten voeren. Naar aanleiding van de uitkomsten hiervan heeft het bestuur besloten de renteafdekking bij te stellen naar 62,5%. Dit is een vergroting van het risicoprofiel.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2015 is € 31,9 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 30,0 miljoen afgedekt. Dit betreffen de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2015 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 6%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, welke wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in de staat van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Toeslagrisico

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde loonindexcijfer. De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) echter, uiteindelijk van de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. In 2012 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Er werd overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Het arbeidsongeschiktheidsrisico betreft het risico dat het fonds voorzieningen moet treffen voor premievrijstelling bij invaliditeit en het toekennen van een arbeidsongeschiktheidspensioen ("schadereserve"). Voor dit risico wordt jaarlijks een risicopremie in rekening gebracht. Het verschil tussen de risicopremie en de werkelijke kosten wordt verwerkt via het resultaat. De actuariële uitgangspunten voor de risicopremie worden periodiek herzien.

Het pensioenfonds heeft het overlijdensrisico herverzekerd bij een externe, onder toezicht van DNB staande verzekeringsmaatschappij. Per 1 januari 2015 is ook het arbeidsongeschiktheidsrisico herverzekerd.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er wordt eveneens rekening gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt. In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwerking van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Toekomstparagraaf

Kijk op de toekomst

Het bestuur verwacht dat ook in 2016 wederom wereldwijd sprake zal zijn van gematigde economische groei. In de Eurozone zal de rente vanwege het opkoopprogramma van de ECB waarschijnlijk structureel op een zeer laag niveau blijven.

Ondanks de goede beleggingsresultaten in de afgelopen jaren, blijft, mede door de zeer lage rente, de dekkingsgraad aan de lage kant.

Voor het jaar 2015 en ook voor 2016 is door het pensioenfonds wederom de maximale premie gehanteerd. Dit ondanks de verdere versoering van het fiscale kader en als gevolg daarvan de noodzakelijke versoering van de pensioenregeling met ingang van 1 januari 2015. Het Pensioenfonds was op grond van de regels van het nFTK op 1 januari 2015 in reservetekort. Het bestuur heeft daarom vóór 1 juli 2015 een herstelplan ingediend. Als gevolg van de verdere daling van de rente gedurende 2015 is de beleidsdekkingsgraad verder gedaald. Deze trend heeft zich in de eerste maanden van 2016 voortgezet. De beleidsdekkingsgraad zal als gevolg hiervan naar verwachting verder dalen. Het bestuur zal de ontwikkeling van de dekkingsgraad en het herstelpad op basis van het herstelplan nauwgezet monitoren en zal hierover periodiek overleg voeren met de werkgever en het verantwoordingsorgaan.

Voor een relatief klein pensioenfonds dat bovendien sinds 1 januari 2015 een gesloten fonds is geworden en dat te maken heeft met een sterke vergrijzing van het deelnemersbestand, zijn de toekomstige ontwikkelingen van groot belang voor de overlevingskansen van het fonds. Niet alleen de immer toenemende eisen van de DNB en AFM, maar ook de daardoor toenemende kosten voor het pensioenfonds zijn hierbij cruciaal. De uitvoeringskosten drukken door het steeds kleiner wordende aantal actieve deelnemers steeds meer op de premie die door de werkgever aan het pensioenfonds wordt afgedragen. Het bestuur heeft in het kader van de ALM-studie die in 2015 is uitgevoerd onderzocht welke consequenties dit op de lange termijn zal hebben voor het fonds. Er is gekeken naar de gevolgen voor de uitvoeringskosten en de kostendekkendheid van de premie, maar ook naar de gevolgen voor de toeslagverwachting op de lange termijn.

Conclusie is dat de premie op het huidige niveau de komende jaren kostendekkend is, maar dat de kostendekkendheid op de middellange termijn bij aanhoudend lage rentestanden in gevaar kan komen. Het indexatiepotentieel zal slechts op de lange termijn minder worden. De invloed van de premie op de dekkingsgraad is relatief gering, de bron voor de financiering van de indexaties is het overrendement op de beleggingen.

In dit kader is mede van belang dat het pensioenfonds in 2015 door DNB is aangewezen als “kwetsbaar pensioenfonds”. DNB heeft tijdens de rondetafel bijeenkomst 'Houdbaar bedrijfsmodel' die op 27 maart 2015 heeft plaatsgevonden nadere uitleg gegeven over de gevolgen van deze kwalificatie. Er is tijdens de bijeenkomst gesproken en gediscussieerd over mogelijke kwetsbaarheden van pensioenfondsen op financieel, bestuurlijk en organisatorisch vlak en de in te dienen toekomstanalyse. De daadwerkelijke kwetsbaarheden zijn geheel afhankelijk van de situatie en ontwikkelingen van elk separaat pensioenfonds.

Het is duidelijk geworden dat DNB een gesloten fonds als 1 van de criteria beschouwt om een pensioenfonds als kwetsbaar aan te wijzen.

Het bestuur heeft een toekomstanalyse opgesteld waarin de volgende elementen zijn opgenomen:

- een toekomstvisie van het pensioenfonds;
- een beschrijving van de kwetsbaarheden, die het bestuur identificeert bij het fonds;
- een analyse van mogelijke oorzaken en impact van deze kwetsbaarheden;
- de wijze waarop het bestuur de kwetsbaarheden beheerst;
- conclusie ten aanzien van de toekomstbestendigheid op de korte en middellange termijn.

Deze Kwetsbaarheidsanalyse is op 1 september 2015 bij DNB ingediend. Het bestuur heeft de volgende kwetsbaarheden geïdentificeerd:

- Financieel vlak: o.a. de dekkingsgraad blijft aan de lage kant, de uitvoeringskosten zijn relatief hoog mede als gevolg van het afnemende aantal actieve deelnemers, de veroudering van het deelnemersbestand waardoor er een toenemende liquiditeitsbehoefte is voor pensioenuitkeringen en de beperkte impact van de premie als sturingsmiddel op de dekkingsgraad.
- Bestuurlijk vlak: o.a. opvolging van de huidige bestuurders en leden van het verantwoordingsorgaan bij het terugtreden van een bestuurder of een lid van het verantwoordingsorgaan, het op peil houden en vergroten van de deskundigheid en het tijdsbeslag.
- Organisatorisch vlak: o.a. de toenemende regeldruk, de afhankelijkheid van de werkgever (beschikbaar stellen van capaciteit en middelen) en de afhankelijkheid van externen (als bestuurslid en adviseurs).

Conclusie van het bestuur is dat de continuïteit van het fonds op de korte en ook middellange termijn niet in gevaar is. Op de lange termijn is het bestuur echter van mening dat het fonds niet toekomstbestendig is. Doordat het fonds gesloten is neemt het aantal actieve deelnemers als gevolg van uitdiensttredingen en pensioneringen steeds verder af. De uitvoeringskosten zullen niet of nauwelijks dalen en deze kosten dienen door steeds minder deelnemers gedragen te worden. Hierdoor komt de kostendekkendheid van de premie in gevaar. Bovendien zal het lastiger worden om uit een slinkend aantal deelnemers voldoende geschikte bestuursleden en leden van het verantwoordingsorgaan te vinden.

In vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse heeft het bestuur gewerkt aan een verdere uitwerking van de toekomststrategie. Op basis van discussies in het bestuur en met ondersteuning van de adviseur is het document “Strategische heroriëntatie” opgesteld. De knelpunten bij de huidige uitvoering van de pensioenregeling door het eigen Ecolab pensioenfonds zijn verder in kaart gebracht. Tevens zijn alternatieven voor de huidige uitvoering door het fonds geïnventariseerd en geanalyseerd: o.a. uitvoering van de huidige pensioenregeling door een bedrijfstakpensioenfonds, door een Algemeen Pensioenfonds, door een pensioenfonds onder Europese regelgeving in België en de overstap naar een verzekeraar. Er is in kaart gebracht welke partijen een rol hebben bij een eventuele liquidatie van het pensioenfonds en de overdracht van de opgebouwde pensioenen en de beleggingen naar een andere pensioenuitvoerder en wat hun taken en verantwoordelijkheden zijn. Belangrijk is dat de verantwoordelijkheid over de keuze van de pensioenuitvoerder bij sociale partners ligt, d.w.z. de werkgever en de ondernemingsraad. Zij besluiten bij welke uitvoerder de pensioenregeling ondergebracht wordt. Indien de uitvoeringsovereenkomst wordt opgezegd door de werkgever is de werkgever gehouden de pensioenregeling bij een andere pensioenuitvoerder onder te brengen. Het bestuur blijft verantwoordelijk voor de opgebouwde aanspraken. Het bestuur zal zich vervolgens beraden over de gevolgen voor het pensioenfonds en zal een overdracht van de opgebouwde pensioenen en de beleggingen onderzoeken. Hierbij wordt zeker ook een collectieve waardeoverdracht naar de nieuwe uitvoerder die door de werkgever in overleg met de ondernemingsraad is gekozen overwogen.

Zolang de huidige uitvoeringsovereenkomst met het fonds niet door de werkgever wordt opgezegd, ligt de uitvoering van de pensioenregeling echter onveranderd bij het eigen Ecolab fonds. Het bestuur heeft daarom de uitkomsten van de strategische heroriëntatie gedeeld en besproken met de werkgever. In het document van het bestuur is ook een indicatief tijdspad opgenomen. Het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie is een tijdrovend proces, dat zorgvuldig doorlopen moet worden. Het bestuur heeft de werkgever gevraagd om binnen redelijke termijn een standpunt in te nemen t.a.v. de toekomstbestendigheid van de huidige uitvoering door het fonds.

Het besturen van een pensioenfonds is al met al zeer uitdagend in de huidige tijd. Het bestuur zet zich onverminderd en met veel energie in om dátgene te doen wat het bestuur zich als prioriteit heeft gesteld, namelijk de evenwichtige behartiging van de belangen van alle stakeholders: deelnemers (jong en oud), gewezen deelnemers, gepensioneerden en de onderneming!

Nieuwegein, 27 juni 2016

Het Bestuur

Balans per 31 december 2015

De balans per 31 december 2015 (na verwerking resultaatbestemming)

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Activa		
Beleggingen		
Financiële beleggingen		
- Aandelen	36.010	34.004
- Vastrentende waarden	<u>63.555</u>	<u>67.884</u>
	99.565	101.888
Overlopende vorderingen en overlopende activa	-	54
Nog te ontvangen rente	8	8
Liquide middelen	<u>1.266</u>	<u>172</u>
Totaal activa	100.839	102.122
Passiva		
Reserve	6.897	12.241
Technische voorzieningen		
- Voorziening pensioenverplichtingen	93.446	89.393
Overlopende schulden en overlopende passiva	296	179
Derivaten	<u>200</u>	<u>309</u>
Totale passiva	100.839	102.122

Staat van baten en lasten over 2015

De baten en lasten over 2015 zijn als volgt:

	<u>2015</u>	<u>2014</u>
Baten		
Beleggingsopbrengsten:		
- Directe beleggingsopbrengsten	-	-
- Indirecte beleggingsopbrengsten	-652	20.040
- Eenmalige baten (dividend)	-	5
Saldo overdracht van rechten	-5	29
Bijdrage FVP	-	68
Premiebijdragen van werkgever en werknemer	2.235	2.184
Overige baten	<u>-</u>	<u>-</u>
Totale baten	1.578	22.326
Lasten		
Pensioenuitkeringen	2.292	2.262
Kosten vermogensbeheer	184	154
Pensioenuitvoeringskosten en overige kosten	296	263
Premies herverzekering	97	69
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor rekening pensioenfonds	<u>4.053</u>	<u>14.313</u>
Totale lasten	6.922	17.061
Saldo staat van baten en lasten	-5.344	5.265

Kasstroomoverzicht over 2015

	2015	2014
Kasstroomoverzicht uit pensioenactiviteiten		
Betaalde uitkeringen	-2.141	-2.149
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-275	-295
Ontvangen premies	2.152	2.025
Herverzekeringspremie	13	-69
Saldo overdracht van rechten	-5	68
Totale kasstroom uit pensioenactiviteiten	-256	-420
Kasstroom uit beleggingsactiviteiten		
Verkopen en aflossingen van beleggingen	4.627	2.875
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	11	5
Toename / storting valuta afdekking	-4.037	-2.391
Resultaat uit valuta afdekking	962	-745
Aankopen van beleggingen *)	-	-1.443
Betaalde kosten vermogensbeheer	-213	-102
Totale kasstroom uit beleggingsactiviteiten	1.350	-1.801
Mutatie liquide middelen	1.094	-2.221
Stand primo boekjaar	172	2.393
Stand ultimo boekjaar	1.266	172

*) Voor de aankopen van de vastrentende waarden hebben er geen geldstromen plaatsgevonden.

Toelichting behorende tot de jaarrekening 2015

Inleiding

Met ingang van 1 januari 2010 was de fusie tussen Stichting Pensioenfonds Ecolab en Stichting Prepensioenfonds Ecolab B.V. een feit. Bij deze fusie is Stichting Pensioenfonds Ecolab de overblijvende partij. Stichting Pensioenfonds Ecolab voert zowel de pensioenregeling als de pre-pensioenregeling uit.

Algemene grondslagen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW en de stellige uitspraken van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ), uitgegeven door de Raad voor de Jaarverslaggeving.

Beleggingen en pensioenverplichtingen worden gewaardeerd op actuele waarde. De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde, tenzij anders vermeld. Baten en lasten worden toegerekend aan het boekjaar waarop deze betrekking hebben.

Opname van een actief of een verplichting

Een actief wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard gaat met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Verantwoording van baten en lasten

Baten worden in de rekening van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde.

Dat betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkeldatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post "nog af te wikkelen transacties". Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenkomst met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het bestuur zich oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten.

De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schattingen worden herzien en in de toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

De door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur voor het vaststellen van de TV is einde 2015 gewijzigd ten opzichte van eind 2014. Naast de ontwikkeling van de rente is einde 2015 geen sprake meer van een driemaands middeling (sinds 1 januari 2015) en is de UFR-methode aangepast (sinds 15 juli 2015). Het effect van het verval van de 3-maandsmiddeling is primo het verslagjaar verwerkt en de wijziging van de UFR-methode ultimo het verslagjaar. Samen met de andere oorzaken heeft dit per saldo een verhogend effect op de TV van ongeveer 4.785. Uitgedrukt als percentage van de dekkingsgraad is dit circa 5,8%.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als beleggingsopbrengst in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen zijn verwerkt in de staat van baten en lasten.

Beleggingen

Algemeen

De beleggingen worden gewaardeerd op actuele waarde. Slechts indien de actuele waarde van een belegging niet betrouwbaar kan worden vastgesteld vindt waardering plaats op basis van geamortiseerde kostprijs.

Participaties in beleggingsinstellingen, die gespecialiseerd zijn in een bepaald soort beleggingen worden gerubriceerd en gewaardeerd volgens de grondslagen voor dat soort beleggingen.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers.

De actuele waarde van niet beursgenoteerde aandelen en participaties in beleggingsfondsen is bepaald volgens de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde boekjaar.

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoersen.

Indien vastrentende waarden of participaties in beleggingsinstellingen niet-beursgenoteerd zijn, vindt waardebeoordeling plaats op basis van de grondslagen zoals gehanteerd door de fondsen, zijnde marktwaarde boekjaar.

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van marktconforme waardingsmodellen.

Herverzekering

Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft.

Vorderingen en baten uit hoofde van winstdelingsregelingen in herverzekeringscontracten worden verantwoord op het moment van toekenning door de herverzekeraar.

Vorderingen en overlopende activa

Vorderingen en overlopende activa worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Technische voorzieningen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken en de onvoorwaardelijke (toezeggingen tot) toeslagen. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van het op de balansdatum geldende pensioenreglement en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de berekening van de voorziening wordt rekening gehouden met premievrije pensioenopbouw in verband met invaliditeit op basis van de contante waarde van aanspraken waarvoor vrijstelling is verleend wegens arbeidsongeschiktheid.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De voorziening voor pensioenverplichtingen is berekend met inachtneming van de volgende grondslagen en onderstellingen. In het boekjaar 2015 zijn de aan de berekening ten grondslag liggende actuariële grondslagen gewijzigd. Dit wordt veroorzaakt door een wijziging in de vaststelling van de markrente door DNB.

- Marktrente :
Voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is de rentetermijnstructuur per 31-12-2015 conform de publicatie van DNB gehanteerd.
- Overlevingstafels:
De overlevingskansen worden ontleend aan de prognosetafels AG 2014 zoals in september 2014 gepubliceerd door het Actuarieel Genootschap. Deze tafels worden per 31 december 2015 gehanteerd met startjaar 2016. Er wordt rekening gehouden met het verschil in overlevingskansen tussen de werkende en de totale bevolking door toepassing van de Ecolab specifieke Towers Watson 2012 ervaringssterfte.
- Gezinssamenstelling:
Alle mannelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar jongere vrouw. De vrouwelijke deelnemers worden verondersteld gehuwd te zijn met een drie jaar

oudere man. De gehuwdheidsfrequentie neemt na de pensioenleeftijd af volgens de relevante overlevingstafel van de partner.

De overschatting van de lasten, veroorzaakt door bovengenoemde onderstelling, laat toe een reservering achterwege te laten voor de verplichtingen voortvloeiende uit toekomstige wezenpensioenen.

- **Kostenopslag:**
Kostenopslag ter grootte van 3,7% van de voorziening voor pensioenverplichtingen in verband met toekomstige administratie- en excassokosten.
- **Uitbetalingswijze:**
De pensioenen worden uitgekeerd in maandelijkse termijnen bij achterafbetaling. Er is derhalve geen rekening gehouden met verschuldigd pensioen of pensioentegoed.
- **Groepering:**
De pensioenaanspraken en de contante waarden daarvan zijn individueel per deelnemer vastgesteld.

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste verwerking gewaardeerd op reële waarde. Na eerste verwerking worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Belastingen

Het pensioenfonds is niet vennootschapsbelastingplichtig.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Toelichting op de balans

Beleggingen

Aandelenfonds / Equities

Het aandelenfonds heeft zich in 2015 als volgt ontwikkeld:

	2015	2014
Waarde primo jaar	34.004	32.414
Aankopen	-	-
Verkopen	-1.617	-4.171
Resultaat *)	3.623	5.761
Waarde ultimo jaar	36.010	34.004

*) inclusief dividenden en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Vastrentende waarden / Bonds

De vastrentende waarden zijn in het boekjaar 2015 als volgt gemuteerd:

	2015	2014
Waarde primo jaar	67.884	47.280
Aankopen	12.450	16.237
Verkopen	-15.460	-12.500
Resultaat *)	<u>-1.319</u>	<u>16.867</u>
Waarde ultimo jaar	63.555	67.884

*) inclusief opgelopen interest, coupon interest en gerealiseerde/ongerealiseerde winsten en verliezen

Bovengenoemde vastrentende waarden worden aangehouden bij vermogensbeheerder State Street global Advisors (62.551) en Kasbank (1.004).

In 2014 heeft het bestuur besloten om een buffer in te bouwen om de negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als zekerheid bij de KasBank aangehouden. Het pensioenfonds kan hier niet vrij over beschikken. Deze heeft zich in 2015 als volgt ontwikkeld:

	2015	2014
Waarde primo jaar	1.010	-
Aankopen	-	998
Verkopen	-	-
Resultaat	<u>-6</u>	<u>12</u>
Waarde ultimo jaar	1.004	1.010

Alle overige vastrentende waarden zijn ondergebracht bij vermogensbeheerder State Street global Advisors

Een specificatie van alle fondsen is in de bijlage van dit verslag opgenomen.

Zoals vermeld in de grondslagen betreffen de aandelen en vastrentende waarden participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen. De waardering van deze beleggingen vallen onder de afgeleide marktnotering oftewel de actuele waarde wordt afgeleid aan de hand van directe/indirecte marktdata anders dan die gebruikt bij directe marktnotering.

Derivaten

Valuta derivaten

Het bestuur heeft besloten om voor de aandelen die niet onder het eurogebied vallen een valuta dekking aan te gaan.

Het valuta risico is hiermee afgedekt voor de volgende valuta: USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Termijntransacties worden maandelijks verrekend en lopen van midden van de maand tot midden van de volgende maand. Dit gedeelte is gerealiseerd. De periode van midden december tot eind december is ongerealiseerd en wordt als overlopende post op de balans opgenomen.

De voortdurende stijging van de koers van de USA Dollar ten opzichte van de Euro leidde ertoe dat de maandelijks te verrekenen termijntransacties negatief uitlopen. Als gevolg hiervan diende het

negatieve saldo bij de KasBank regelmatig te worden aangezuiverd. Om dit te kunnen doen zijn er in 2015 meerdere keren effecten verkocht bij SSgA en zijn de opbrengsten doorgestort naar de KasBank. Het bestuur heeft besloten om een buffer in te bouwen om deze negatieve termijntransacties op te vangen. In december 2014 is er een staatslening gekocht en deze wordt nu als buffer bij de KasBank aangehouden. Deze vindt u vermeld onder het kopje vastrentende waarden.

In onderstaand overzicht vindt u de resultaten van de valutatermijn transacties als overlopende post:

	2015	2014
Totaal ongerealiseerd resultaat op valuta termijn transacties	-200	-309
Waarvan debet saldo	12	-
Waarvan credit saldo	-212	-309

Het totaalbedrag dat niet in euro's is belegd bedraagt ultimo jaar circa € 31.931 van de beleggingsportefeuille. De valuta's daarin zijn voornamelijk USA dollar, GB pond, Japanse Yen en Zwitserse Frank. Per einde boekjaar is de waarde van de uitstaande valutatermijncontracten € 30.235. In de genoemde saldi zijn de positieve en negatieve uitstaande waarden gesaldeerd.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2015** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 22 januari 2016	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2015	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2015
USD	22.467	-22.637	-170
GBP	2.878	-2.870	9
JPY	3.353	-3.394	-42
CHF	1.337	-1.334	3
Totaal	30.035	-30.235	-200

De uitstaande valutatermijncontracten worden eens per maand doorgerold. Derhalve is in de eerste kolom in bovenstaande tabel de stand op het genoemde moment opgenomen, aangezien 31 december 2015 niet beschikbaar is.

De uitstaande termijncontracten per **31 december 2014** zijn als volgt samengesteld:

Valuta	Uitstaande valuta- termijncontracten 22 januari 2015	Waardering valuta- termijncontracten 31 december 2014	Ongerealiseerde winst / verlies 31 december 2014
USD	19.355	-19.602	-247
GBP	2.681	-2.710	-29
JPY	2.672	-2.703	-31
CHF	1.211	-1.213	-2
Totaal	25.919	-26.228	-309

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij Kasbank. Per 2015 wordt uit hoofde hiervan non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de Kasbank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2015 is door het pensioenfonds

900.000 stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) beschikbaar gesteld aan Kasbank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2015 geen stukken waren gestort als collateral aan Kasbank. Wel had Kasbank collateral ten gunste van het pensioenfonds gestort. Dit bestond uit 25 stukken CBF Germany 0,50000 O NRW 16 (ISIN code DE000NRW21U0) met een waarde ultimo 2015 van € 25.115,-- . Het benodigd aantal stukken van het pensioenfonds was onder de maximale buffer van 900.000 stukken.

Overige activa

Liquide middelen

De liquide middelen staan ter vrije beschikking van het pensioenfonds. De lopende bankrekeningen worden aangehouden bij The Royal Bank of Scotland.

Op een rekening van de Kas Bank worden de resultaten van de valuta afdekking verwerkt. Op een andere rekening worden de Kas Bank provisies verwerkt. Naast de effecten houdt SSgA een cash-rekening aan. Hierover worden een aantal lopende zaken afgewerkt met betrekking tot de effecten.

De liquide middelen zijn als volgt gespecificeerd.

	2015	2014
RBS rekening courant	297	266
Kasbank	872	-108
Kasbank rekening courant	3	-3
Saldo SSgA effectenrekening	94	17
Totaal liquide middelen	1.266	172

Reserves

In het verslagjaar 2015 is de post reserve als volgt gemuteerd:

	2015	2014
Stand primo boekjaar	12.241	6.976
Uit bestemming saldo van baten en lasten	-5.344	5.265
Stand ultimo boekjaar	6.897	12.241

Per 31 december 2015 bedraagt de aanwezige reserve € 6.897.

Minimaal Vereist Eigen Vermogen

Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) wordt aangehouden ter dekking van niet expliciet gekwantificeerde risico's. Per 31 december 2015 bedraagt het MVEV € 3.831. Dit komt overeen met 4,1% van de Technische Voorziening (TV).

Vereist Eigen Vermogen

Het Vereist Eigen Vermogen (VEV), zoals is gedefinieerd in het 'Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds' van 18 december 2006, bedraagt per 31 december 2015 € 13.693 ofwel 14,7% van de TV.

Samenvattend

In onderstaande staat staan zowel het eigen vermogen van het pensioenfonds als het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) en het Vereist Eigen Vermogen (VEV) weergegeven):

	2015	2014
Minimaal vereist eigen vermogen	3.831	3.680
Vereist eigen vermogen	13.693	10.126
Aanwezig eigen vermogen	6.897	12.241

Het VEV is berekend met het standaard model en bedraagt per 31 december op basis van de strategische beleggingsmix € 13.693 ofwel 14,7% van de TV. Op basis van de feitelijke beleggingsmix per 31 december 2015 bedraagt het VEV 14,4% van de TV.

Omdat het aanwezig eigen vermogen hoger is dan het MVEV maar lager dan het VEV bevindt het pensioenfonds zich in een situatie van reservetekort.

Herstelplan

Stichting Pensioenfonds Ecolab bevindt zich ultimo 2015 in een reservetekort op basis van de regels van het nFTK.

Onder het nFTK is de herstelsystematiek veranderd. In plaats van een korte- en lange-termijnherstelplan komt er één herstelplan van maximaal tien jaar. Jaarlijks wordt dit plan geëvalueerd. Aangezien de beleidsdekkingsgraad per ultimo 2014 lager was dan de vereiste dekkingsgraad van 113,6%, diende het bestuur opnieuw een herstelplan in te dienen. Dit herstelplan is in de plaats gekomen van het lopende lange termijnherstelplan dat afliep in 2023. Het nieuwe herstelplan is tijdig, d.w.z. vóór 1 juli 2015, bij DNB ingediend. Het bestuur heeft gekozen voor de maximale hersteltermijn van 12 jaar. Het premie- en toeslagbeleid dat als basis voor het herstelplan is genomen, is in overeenstemming met het nFTK. Het beleggingsbeleid is het beleggingsbeleid zoals dat op dat moment gold, d.w.z. zonder rekening te houden met de verlaging van de renteafdekking van 75% naar 62,5% die na 1 september 2015 is doorgevoerd. Uit het herstelplan blijkt dat tijdig herstel mogelijk is zonder de inzet van kortingsmaatregelen. Bij de evaluatie van het herstelplan in het eerste kwartaal van 2016 is wel rekening gehouden met de verlaagde renteafdekking. De dekkingsgraad conform het herstelplan is ultimo 2015 gelijk aan 112,5%. Het fonds loopt dus 3,7% achter op het herstelplan.

Technische voorzieningen

Zoals vermeld in de toelichting zijn de pensioenverplichtingen van het pensioenfonds gewaardeerd tegen actuele waarde per balansdatum.

Voorziening voor pensioenverplichtingen:

De pensioenverplichtingen ontwikkelen zich als volgt:

	2015	2014
Stand primo boekjaar	89.393	75.080
Mutatie	4.053	14.313
Stand ultimo boekjaar	93.446	89.393

Op basis hiervan bedraagt de dekkingsgraad, zijnde de verhouding tussen het pensioenvermogen, inclusief bestemmingsvoorzieningen, en de pensioenverplichting 107,4%. Op 31 december 2014 bedroeg de dekkingsgraad van het pensioenfonds 113,7%. De beleidsdekkingsgraad op 31 december 2015 bedraagt 108,8%.

Grootte en samenstelling pensioenverplichtingen

Mutaties in de pensioenverplichtingen (x € 1.000):

	2015	2014
Stand primo boekjaar	89.393	75.080
Premies	1.857	2.252
Kostenbestanddeel premies	-212	-179
Interesttoevoeging	150	283
Overgenomen pensioenverplichtingen	26	71
Aanpassing in verband met rekenrente	4.785	14.975
Uitkeringen	-2.269	-2.262
Vrijval kosten	-84	-84
Wijziging grondslagen	-	-154
Resultaat op grondslagen en mutaties	-168	-548
Uitgaande pensioenverplichtingen	<u>-32</u>	<u>-41</u>
Totaal mutaties	4.053	14.313
Stand ultimo boekjaar	93.446	89.393

De aanpassing in verband met rekenrente is samengesteld uit een aantal effecten. De driemaandsmiddeling is per 1 januari 2015 afgeschaft, wat op dat moment een verhogend effect op het voorziening had van € 3.853.

Vervolgens is de systematiek van vaststelling van de UFR per 15 juli 2015 gewijzigd. Tot 15 juli 2015 was het niveau van de UFR vastgesteld op 4,2%. Vanaf die datum wordt de UFR vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de lange rente over de afgelopen tien jaar. Op 15 juli 2015 was dit gemiddelde 3,3%. Dit had een verhogend effect op de voorziening ter grootte van € 1.958.

De reguliere wijziging van de marktrente had een verlagend effect ter grootte van € 1.026.

	Ouderdoms- pensioen	Weduwe- pensioen	Wezen- pensioen	Pre- pensioen	Totaal 2015	Totaal 2014
Voor actieve deelnemers	27.012	5.302	-	369	32.683	27.544
Voor premievrije verzekerden	16.377	3.082	-	195	19.654	22.502
Voor pensioentrekkers	27.331	10.256	112	75	37.774	36.157
Toekomstige uitvoeringskosten pensioenregeling	2.617	690	4	24	3.335	3.190
Totaal	73.337	19.330	116	663	93.446	89.393

Korte omschrijving van de pensioenregelingen

De regelingen die door het pensioenfonds Ecolab worden uitgevoerd zijn:

1. pensioenregeling op basis van middelloon
2. prepensioenregeling

Met ingang van 2015 is de pensioenregeling op basis van middelloon aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfondsen. De pensioenregeling op basis van middelloon kan worden

gekenmerkt als een voorwaardelijk geïndexeerde middelloonregeling. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd. Met ingang van 2015 is de pensioenopbouw van 2,15% verlaagd naar 1,875% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen verhoogd met een dertiende maand en vakantietoeslag, indien van toepassing verhoogd met ploegentoeslag, onder aftrek van een franchise. De franchise wordt jaarlijks vastgesteld.

Voor 2015 bedraagt deze franchise € 13.643,--. Tevens bestaat er recht op nabestaanden- en wezenpensioen. Deelname aan de regeling is mogelijk vanaf indiensttreding. Jaarlijks beslist het bestuur van het pensioenfonds de mate waarin de opgebouwde aanspraken worden geïndexeerd. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

De prepensioenregeling op basis van eindloon kan worden gekenmerkt als een onvoorwaardelijk geïndexeerde eindloonregeling met een pensioenleeftijd van 62 jaar. Jaarlijks wordt een aanspraak op ouderdomspensioen opgebouwd van 3% van de in dat jaar geldende pensioengrondslag. De pensioengrondslag is gelijk aan 12 maandsalarissen verhoogd met een dertiende maand en vakantietoeslag, indien van toepassing verhoogd met ploegentoeslag. De pensioenuitkering stopt op de 65 jarige leeftijd. Deelname aan deze regeling is niet meer mogelijk en deze regeling kent met ingang van 2013 geen deelnemers meer. Overeenkomstig artikel 10 van de Pensioenwet kwalificeert de pensioenregeling zich als een uitkeringsovereenkomst.

Toeslagbeleid

Het toeslagbeleid kan als volgt worden verwoord.

De toeslagen op pensioenrechten en pensioenaanspraken wordt jaarlijks vastgesteld door het bestuur van het pensioenfonds. Er bestaat een ambitie om jaarlijks de pensioenrechten en pensioenaanspraken aan te passen. De daadwerkelijke toeslag in een jaar is voorwaardelijk en is afhankelijk van de hoogte van de beschikbare middelen.

Het bestuur heeft in de vergadering van november 2015 besloten over toeslagverlening op de pensioenaanspraken per 1 januari 2016. Voor 2016 wordt er geen toeslag op pensioenrechten en pensioenaanspraken verleend. Bij de bepaling van de voorziening voor pensioenverplichtingen is met dit besluit rekening gehouden.

De pensioenrechten en pensioenaanspraken werden per 1 januari 2016 als volgt geïndexeerd:

Toeslag voor gepensioneerden en slapers pensioenregeling: 0,0% (2015: 0,2%)

Toeslag voor gepensioneerden en slapers prepensioenregeling: 0,0% (2015: 0,2%)

Toeslag voor deelnemers middelloon-pensioenregeling: 0,0% (2015: 0,9%)

Met bovengenoemde toeslagen was ultimo 2015 reeds rekening gehouden in de voorziening pensioenverplichtingen (VPV).

Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst wordt geïndexeerd. Het pensioenfonds heeft geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen. Toeslagen zijn afhankelijk van de middelen van het pensioenfonds, en daarvoor zijn beleggingsresultaten een belangrijk element (afhankelijk van ABTN). Indien het prijsindexcijfer in enig jaar boven de 6% uitgaat, kan de niet toegepaste stijging van het prijsindexcijfer in latere jaren, met een maximum van drie jaar, worden toegekend, waarbij de totale jaarlijkse stijging het eerder genoemde maximum van 6% niet mag overschrijden.

Overige schulden en overlopende passiva

De overlopende schulden hebben allen een looptijd korter dan 1 jaar en zijn als volgt gespecificeerd:

	2015	2014
Te betalen loonbelasting	53	37
Stelpost kosten accountant/actuaris jaarrekening	80	65
Overige kosten nog te betalen	<u>163</u>	<u>77</u>
Totaal overige schulden en overlopende passiva	296	179

Onder de overige kosten nog te betalen is een bedrag opgenomen van € 110 voor de premies risicoherverzekering over 2015.

Derivaten

Een nadere toelichting inzake de verwerking van de valuta termijntransacties vindt u terug op bladzijde 40 van deze jaarrekening.

Risicobeheer en derivaten

Het pensioenfonds wordt bij het beheer van de pensioenverplichtingen en de financiering daarvan geconfronteerd met risico's. De belangrijkste doelstelling van het pensioenfonds is het nakomen van de pensioentoezeggingen.

Het belangrijkste risico voor het pensioenfonds betreft het solvabiliteitsrisico, ofwel het risico dat het pensioenfonds niet beschikt over voldoende vermogen ter dekking van de pensioenverplichtingen. De solvabiliteit wordt gemeten zowel op basis van algemeen geldende normen als ook naar de specifieke normen welke door de toezichthouder worden opgelegd.

Indien de solvabiliteit van het pensioenfonds zich negatief ontwikkelt, bestaat het risico dat het pensioenfonds de premie voor de onderneming en deelnemers moet verhogen en het risico dat er geen ruimte beschikbaar is voor een eventuele toeslagverlening op opgebouwde pensioenrechten. In het uiterste geval kan het noodzakelijk zijn dat het pensioenfonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten moet verminderen.

De aanwezige dekkingsgraad heeft zich over 2015 als volgt ontwikkeld:

	2015	2014
Stand per 1 januari	113,7%	109,3%
Beleggingen	-0,7%	25,8%
Markrente	-5,8%	-18,2%
Premiebijdragen (exclusief kosten en risicopremies)	0,2%	0,4%
Waardeoverdrachten	0,0%	0,0%
Kosten	0,0%	0,0%
Uitkeringen	0,2%	0,3%
Kanssystemen (sterfte, uitruil en invaliditeit)	0,0%	0,0%
Voorwaardelijke toeslagverlening	0,0%	-0,5%
Wijziging overlevingstafels	0,0%	0,2%
Wijziging ervaringssterfte	0,0%	0,0%
Overige wijzigingen	-0,2%	-3,6%
Stand per 31 december	107,4%	113,7%

Het vereist eigen vermogen (VEV)

Het vereiste eigen vermogen (VEV) wordt vastgesteld voor de evenwichtssituatie: dat is de situatie waarin juist voldoende eigen vermogen aanwezig is. Het VEV is bepaald met het standaardmodel op basis van de strategische beleggingsmix. De per risico benodigde buffer is opgenomen in onderstaande tabel.

	2015	2014
Renterisico	2.636	1.634
Risico zakelijke waarden	11.249	8.708
Valutarisico	624	836
Grondstoffenrisico	-	-
Kredietrisico	1.365	184
Verzekeringstechnisch risico	3.132	3.011
Correlatie effect	<u>-5.313</u>	<u>-4.247</u>
Totaal (vereiste buffers)	13.693	10.126

Het VEV per 31 december 2015 bedraagt € 13.693 voor de evenwichtssituatie. In procenten dekkingsgraad betekent dit een vereiste dekkingsgraad van 114,7% van de TV. Op basis van de feitelijke mix per 31 december 2015 bedraagt de vereiste dekkingsgraad 114,4% van de TV.

Conform het standaard model is het liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico op nul gesteld. Het bestuur is van mening dat er geen sprake is van afzonderlijk gekwantificeerd liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico.

Beleid en risicobeheer

Het bestuur beschikt over een aantal beleidsinstrumenten ten behoeve van het beheersen van deze risico's. Deze beleidsinstrumenten betreffen:

- beleggingsbeleid
- premiebeleid
- herverzekeringsbeleid
- toeslagbeleid.

De keuze en toepassing van beleidsinstrumenten vindt plaats na uitvoerige analyses ten aanzien van te verwachten ontwikkelingen van de verplichtingen en de financiële markten. Daarbij wordt onder meer gebruik gemaakt van ALM-studies. Een ALM-studie is een analyse van de structuur van de pensioenverplichtingen en van verschillende beleggingsstrategieën en de ontwikkeling daarvan in diverse economische scenario's.

De uitkomsten van deze analyses vinden hun weerslag in jaarlijks door het bestuur vast te stellen beleggingsrichtlijnen als basis voor het uit te voeren beleggingsbeleid. De beleggingsrichtlijnen geven normen en limieten aan waarbinnen de uitvoering van het beleggingsbeleid moet plaatsvinden. Ze zijn gericht op het beheersen van de volgende belangrijkste (beleggings)risico's. Bij de uitvoering van het beleggingsbeleid wordt gebruik gemaakt van derivaten.

Renterisico

Het renterisico is het risico dat de waarden van de portefeuille vastrentende waarden en de pensioenverplichtingen verandert als gevolg van ongunstige veranderingen in de marktrente. De rentegevoeligheid kan worden gemeten door middel van de duration. De duration is de (met de contante waarde van de kasstromen) gewogen gemiddelde resterende looptijd in jaren.

De stijging van de duration van de vastrentende waarden heeft verschillende oorzaken.

Valutarisico

Het pensioenfonds voert het strategische beleid om niet-euro beleggingen genoteerd in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank volledig af te dekken. Ultimo 2015 is € 31,9 miljoen niet in euro's belegd. Hiervan is € 30,0 miljoen afgedekt. Dit betreffen de beleggingen in US dollar, Britse pond, Japanse yen en Zwitserse frank. De overige valuta zijn niet afgedekt. Op de totale portefeuille betekent dit dat ultimo 2015 een valutarisico wordt gelopen van ongeveer 6%.

Marktrisico

Marktrisico omvat de mogelijkheden voor winst of verlies en omvat het prijs(koers)risico, valutarisico en het renterisico. De strategie van het pensioenfonds met betrekking tot het beleggingsrisico wordt bepaald door de beleggingsdoelstellingen. Het marktrisico wordt beheerst in overeenstemming met de aanwezige beleidskaders en richtlijnen. De overall marktposities worden periodiek gerapporteerd aan het bestuur.

Prijrisico

Prijrisico is het risico van waardewijzigingen door de ontwikkeling van marktprijzen, wordt veroorzaakt door factoren gerelateerd aan een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren. Omdat alle beleggingen worden gewaardeerd tegen reële waarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk in het saldo van baten en lasten worden verwerkt, zijn alle wijzigingen in marktomstandigheden direct zichtbaar in het beleggingsresultaat. Het prijsrisico kan worden afgezwakt door middel van spreiding van de risico's. In aanvulling hierop kan het prijsrisico worden afgedekt voor de toekomst door het gebruik van afgeleide financiële instrumenten (derivaten).

Toeslagrisico (actuariële risico's)

Het bestuur van het pensioenfonds heeft de ambitie om toeslagen op pensioen en pensioenaanspraken toe te kennen in relatie tot het reglementair vastgestelde prijsindexcijfer voor de toeslag op pensioenen en op het reglementair vastgestelde loonindexcijfer voor de pensioenaanspraken.

De mate waarin dit kan worden gerealiseerd is afhankelijk van de ontwikkelingen in de rente, beleggingsrendementen, looninflatie en demografie (beleggings- en actuariële resultaten) en de hoogte van de dekkingsgraad van het pensioenfonds. Uitdrukkelijk wordt opgemerkt dat de toeslagverlening voorwaardelijk is.

Ultimo 2015 bedraagt de dekkingsgraad 107,4% (31 december 2014: 113,7%). Dit betekent een daling van de dekkingsgraad. Deze wijziging is een gevolg van de invoering van een aantal zaken welke de dekkingsgraad zowel positief als negatief beïnvloeden. De belangrijkste onderdelen hiervan zijn de daling van de rente en de wijziging in het vaststellen van de rentetermijnstructuur.

	2015		2014	
	Balanswaarde	Duration	Balanswaarde	Duration
Vastrentende waarden	63.555	17,1	67.884	19,3
(Nominale) pensioenverplichtingen	93.446	17,9	8.939	16,7

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico van financiële verliezen voor het pensioenfonds als gevolg van faillissement of betalingsonmacht van tegenpartijen waarop het pensioenfonds (potentiële) vorderingen heeft. Hierbij kan onder meer worden gedacht aan partijen die obligatieleningen

uitgeven, banken waar deposito's worden geplaatst, marktpartijen waarmee Over The Counter (OTC)-derivatenposities worden aangegaan en aan bijvoorbeeld herverzekeraars. In 2011 heeft het bestuur besloten te stoppen met de security lending, ondanks het hogere rendement. Er wordt overgestapt op non-lending securities.

Een voor beleggingsactiviteiten specifiek onderdeel van kredietrisico is het settlementrisico. Dit heeft betrekking op het risico dat partijen waarmee het pensioenfonds transacties is aangegaan niet meer in staat zijn hun tegenprestatie te verrichten waardoor het pensioenfonds financiële verliezen lijdt.

Ten aanzien van de kredietwaardigheid van de debiteuren van de vastrentende waarden kan het volgende overzicht worden gegeven (exclusief derivaten):

	2015		2014	
AAA	6.578	37,6%	3.825	33,1%
AA	4.373	24,9%	4.032	34,8%
A	2.505	14,3%	1.808	15,6%
BBB	2.898	16,5%	1.725	14,9%
Lager dan BBI	7	0,0%	9	0,1%
Geen rating	1.169	6,7%	175	1,5%
Totaal	17.530	100,0%	11.574	100,0%

Europalms (swapfondsen) worden niet opgenomen in dit overzicht. Het uitstaande bedrag bestaat uit de in bezit zijnde staatsobligaties met een looptijd korter dan een jaar, uit bedrijfsobligaties en uit het cash bedrag bij de KasBank en SSgA.

Verzekeringstechnische risico's (actuariële risico's)

De belangrijkste actuariële risico's zijn de risico's van langlevens, overlijden en arbeidsongeschiktheid.

Het langlevensrisico is het belangrijkste verzekeringstechnische risico. Langlevensrisico is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld wordt bij de bepaling van de voorziening pensioenverplichtingen. Als gevolg hiervan volstaat de opbouw van het pensioenvermogen niet voor de uitkering van de pensioenverplichting. Door toepassing van prognosetafels met adequate correcties voor ervaringssterfte is het langlevensrisico nagenoeg geheel verdisconteerd in de waardering van de pensioenverplichtingen.

Het overlijdensrisico betekent dat het pensioenfonds in geval van overlijden mogelijk een nabestaandenpensioen moet toekennen waarvoor door het pensioenfonds geen voorzieningen zijn getroffen. Dit risico kan worden uitgedrukt in risicokapitalen.

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

Het contract met de herverzekeraar Delta Lloyd is op 31 december 2014 geëxpireerd. Delta Lloyd bleek niet in staat een passend voorstel voor verlenging van het contract te doen. Na een marktonderzoek is de herverzekering afgesloten bij ElipsLife voor een periode van drie jaar startende

op 1 januari 2015. De herverzekering kent geen winstdelingsregeling. In tegenstelling tot het vorig contract bij Delta Lloyd, heeft het bestuur er voor gekozen om bij ElipsLife naast de herverzekering van overlijdensrisico's ook de herverzekering van het premievrijstellingsrisico onder te brengen.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat beleggingen niet tijdig en/of niet tegen een aanvaardbare prijs kunnen worden omgezet in liquide middelen, waardoor het pensioenfonds op korte termijn niet aan zijn verplichtingen kan voldoen. Dit risico kan worden beheerst door in het strategische en tactische beleggingsbeleid voldoende ruimte aan te houden voor de liquiditeitsposities. Er moet eveneens rekening worden gehouden met de directe beleggingsopbrengsten en andere inkomsten zoals premies.

Concentratierisico

Grote beleggingsposten zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd. Als grote beleggingspost wordt aangemerkt elke soort die meer dan 2% van het balanstotaal uitmaakt.

Dit betreft per 31 december 2015 de volgende posten:

	2015
Aandelen balanswaarde	
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	36.010
Vastrendente waarden Balanswaarde	
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	6.170
SSgA Euro Core treasury Bond Index Fund	9.183
MPF Europalms 2021 - 2025	4.123
MPF Europalms 2026 - 2030	9.650
MPF Europalms 2031 - 2035	8.782
MPF Europalms 2036 - 2040	7.501
MPF Europalms 2021 - 2029	5.934
MPF Europalms 2021 - 2030	4.281
MPF Europalms 2021 - 2031	6.927
Totaal	98.561

In het algemeen geldt dat concentratierisico kan optreden als een adequate spreiding van activa en passiva ontbreekt. Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen. Een portefeuille van leningen die sterk sectorgebonden is, kan door deze sectorconcentratie een verhoogd risico lopen. Indien aandelen in dezelfde sector worden aangehouden is sprake van een cumulatief concentratierisico.

Operationeel risico

Operationeel risico is het risico van een onjuiste afwerking van transacties, fouten in de verwerking van gegevens, het verloren gaan van informatie, fraude en dergelijke. Deze risico's worden door het pensioenfonds beheerst door het stellen van hoge kwaliteitseisen aan de organisaties die bij de uitvoering zijn betrokken.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Ten behoeve van de afdekking van het valutarisico heeft het pensioenfonds valutaderivaten bij Kasbank. Per 2015 wordt uit hoofde hiervan non-cash collateral (zekerheden) uitgewisseld met de Kasbank in de vorm van Nederlandse staatsobligaties. Ultimo 2015 is door het pensioenfonds 900.000 stukken van ISIN code NL0010733424 (2% Netherlands 24) beschikbaar gesteld aan Kasbank voor de dienstverlening, waarvan ultimo 2015 geen stukken waren gestort als collateral aan Kasbank. Wel had Kasbank collateral ten gunste van het pensioenfonds gestort. Dit bestond uit 25 stukken CBF Germany 0,50000 O NRW 16 (ISIN code DE000NRW21U0) met een waarde ultimo 2015 van € 25.115,-- . Het benodigd aantal stukken van het pensioenfonds was onder de maximale buffer van 900.000 stukken.

Alle overige bekende activa en verplichtingen zijn in de balans opgenomen.

Verbonden partijen

Identiteit van verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het pensioenfonds en de sponsor, de aangesloten ondernemingen en hun bestuurders.

Transacties met bestuurders

Er worden geen beloningen verstrekt aan de bestuurders. Er zijn geen leningen verstrekt aan, noch is er sprake van vorderingen op (voormalige) bestuurders.

Overige transacties met verbonden partijen

Inzake de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en de werkgevers met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- De werkgevers hebben een zorgplicht inzake aanlevering van basisgegevens en het verstrekken van informatie, ongevraagd of op verzoek, aan het pensioenfonds van alle ontwikkelingen binnen de ondernemingen die van invloed kunnen zijn op de pensioenregeling en de toekomstige pensioenverplichtingen
- Betaling van de pensioenpremies aan het pensioenfonds: Naast verplichting tot tijdige betaling van de pensioenpremies zijn er ook procedures ingeval van niet of te late betaling van de pensioenpremies
- De kosten verbonden aan de administratie en het secretariaat van het pensioenfonds worden gedragen door de ondernemingen
- Met uitzondering van 1 werkgeversbestuurder namen in 2015 de overige bestuurders deel aan de pensioenregelingen van het pensioenfonds Ecolab. Er zijn geen afwijkende regelingen afgesproken.

Rekening-courant verhouding Ecolab

Een aantal lopende zaken wordt afgewerkt in rekening-courant verhouding met Ecolab en Nalco.

In onderstaand overzicht vindt u de resultaten hiervan.

	2015	2014
Te vorderen van Ecolab B.V.	-	54
Nog te verrekenen met Ecolab B.V.	-	-
Rekening courant verhouding Ecolab B.V.	-	54

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Het premie-inkomen betreft, naast de bijdragen van de werkgevers- en werknemerspremie, ook de eventueel ingekomen premie voor het FVP.

Door het pensioenfonds is voor 2015 uitgegaan van een totale pensioenpremie van 39,0% van de pensioengrondslag.

Voor de pensioenregeling geldt een werknemersbijdrage van 5,6% en een werkgeversbijdrage van 33,4% van de pensioengrondslag. De gehanteerde franchise voor deze regeling is in 2015 € 13.643,-. Binnen de middelloon regeling geldt een maximaal pensioengevend salaris. Voor 2015 is deze gesteld op € 64.697,-. Voor het meerdere heeft Ecolab BV een regeling afgesloten bij Centraal Beheer/Achmea.

Met ingang van 2015 is de middelloonregeling aangepast aan het nieuwe wettelijke kader voor pensioenfonds. Dat houdt in dat er een pensioenopbouw geldt van 1,875% van de pensioengrondslag.

De ingehouden pensioenpremie is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Werkgeversbijdrage pensioenfonds	1.920	1.839
Werknemersbijdrage pensioenfonds	315	345
FVP-bijdrage	-	68
Totale premie inkomsten	2.235	2.252

Conform de voorschriften van het FTK wordt de kostendeckende premie bepaald. De kostendeckende premie is gelijk aan de kosten van opbouw van de actieven, rekening houdend met de aan hen toe te rekenen kosten en solvabiliteitsopslag. Bij de berekening van de gedempte kostendeckende premie wordt rekening gehouden met een afwijkende rekenrente van 4%.

	2015	2014
Kostendeckende premie	2.052	1.845
Gedempte kostendeckende premie	1.351	1.455
Feitelijke premie	2.235	2.252

De kostendeckende premie bedraagt voor 2015 € 2.052. De gedempte kostendeckende premie bedraagt € 1.351. De feitelijke premie wordt getoetst aan de gedempte kostendeckende premie. De feitelijke premie is hoger dan de gedempte kostendeckende premie en deze komt uit op € 2.235.

Beleggingsresultaten risico pensioenfonds

De beleggingsopbrengsten worden onderverdeeld in directe en indirecte beleggingsopbrengsten. Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt verstaan de opbrengst zijnde rente en dividenden. Onder indirecte beleggingsopbrengsten verstaat men gerealiseerde- en ongerealiseerde beleggingsresultaten. Hieronder vallen de winsten of verliezen bij verkopen (gerealiseerd) en koersmutaties (ongerealiseerd).

De beleggingsopbrengsten zijn als volgt:

	Directe	Indirecte	Totaal 2015	Totaal 2014
Aandelen	-	3.623	3.623	5.761
Derivaten	-	-2.966	-2.966	-2.586
Vastrentenden	-	-1.301	-1.301	16.866
Overige	-	-8	-8	-1
Subtotaal beleggingsopbrengsten	-	-652	-652	20.040
Kosten vermogensbeheer	-208	-	-208	-201
Totaal beleggingsopbrengsten	-208	-652	-860	19.839

Een deel van de kosten voor vermogensbeheer wordt niet zichtbaar in de jaarrekening. Deze kosten worden namelijk binnen de aandelen- en vastrentendenindexfondsen verrekend. Om toch inzichtelijk te maken wat nu de vermogenskosten zijn worden deze niet zichtbare kosten wél opgenomen in de vermelding van de kosten van vermogensbeheer.

De kosten voor vermogensbeheer zijn onderverdeeld in kosten voor State Street global Advisors (150; hiervan zijn 126 verwerkt in de jaarrekening en 24 in niet zichtbare kosten), voor de KasBank (31) en voor advisering Towers Watson (27).

Pensioenuitkeringen

De uitkeringen zijn als volgt samengesteld:

	2015	2014
Prepensioenuitkeringen	132	231
Betaalde ZVW wg deel	2	9
Ouderdomspensioen	1.896	1.780
Nabestaandenpensioen	244	224
Wezenpensioen	18	18
Totaal uitgekeerde pensioenen	2.292	2.262

De toeslagverlening van de uitkeringen per 1 januari 2016, zoals vastgesteld door het bestuur, bedraagt 0,0% (2015: PF en PPF 0,2%).

Pensioenuitvoeringskosten

De overige kosten zijn als volgt samengesteld:

	2015	2014
Kosten certificerend / adviserend actuaris	223	210
Accountantskosten	33	39
Overige kosten	15	14
Kosten visitatie commissie	25	-
Totaal overige kosten	296	263

De kosten die gemaakt zijn ten behoeve van accountant en actuaris komen volledig voor rekening van het pensioenfonds. De kosten van de actuaris zijn gestegen. Dit wordt mede veroorzaakt door de wettelijke wijzigingen welke per 1 januari 2015 werden ingevoerd. Deze kosten zijn een onderdeel van de kostendeekkende premie en worden volledig door de werkgever betaald.

De overige kosten betreffen kosten inzake DNB, AFM, Pensioenregister en Pensioenfederatie, notaris, Kamer van Koophandel en Emanon.

De kosten van de visitatiecommissie hebben betrekking op boekjaar 2014.

Er zijn geen bestuurskosten voor rekening van het pensioenfonds, omdat deze voor rekening zijn van Ecolab B.V. Derhalve zijn deze kosten niet in de jaarrekening van het pensioenfonds verantwoord.

Overeenkomstig artikel 96 van de Pensioenwet wordt vermeld dat het pensioenfonds in het afgelopen jaar geen dwangsommen en boetes zijn opgelegd.

Honoraria accountant

Op grond van artikel 382a Titel 9 Boek 2 BW is de vermelding van de honoraria van de accountant als volgt:

	2015	2014
Onderzoek van de jaarrekening en verslagstaten	29	35
Overige controle opdracht (FVP)	-	-
Fiscale adviesdiensten	-	-
Andere niet-controle diensten	4	4
Totaal honoraria accountant	33	39

Het onderzoek van de jaarrekening omvat zowel de wettelijke controle van de statutaire jaarrekening als de verslagstaten in het kader van de Pensioenwet.

Aantal personeelsleden

Bij het fonds zijn geen werknemers in dienst. De werkzaamheden worden verricht door werknemers die in dienst zijn van de werkgever. De hieraan verbonden kosten zijn voor rekening van de werkgever.

Bezoldiging bestuurders

De externe voorzitter wordt door de werkgever ingehuurd. De overige bestuursleden (behalve de vertegenwoordiger van de gepensioneerden) is bij de werkgever in dienst. Het bestuur ontvangt geen bezoldiging van het pensioenfonds.

Saldo overdracht van rechten

De saldi waarde overdrachten zijn als volgt samengesteld:

	2015	2014
Inkomende waardeoverdrachten 2015 : x overdrachten, 2014 : 6 overdrachten	18	62
Uitgaande waardeoverdrachten 2015 : x overdrachten, 2014 : 3 overdrachten	22	33
Totaal uitgekeerde pensioenen	-4	29

Waardeoverdracht betreft de ontvangst van of overdracht aan pensioenfonds of pensioenverzekeraar van respectievelijk de vorige of nieuwe werkgever van de contante waarde van premievrije pensioenaanspraken van deelnemers, die tot de ontslagdatum zijn opgebouwd.

Als gevolg van onderdekking bij pensioenfondsen is de onderlinge afrekening van waardeoverdrachten nagenoeg tot stilstand gekomen. Zodra de financiële positie van het pensioenfonds dit toelaat zullen de onderlinge waardeoverdrachten weer worden hervat. Uiteraard zal dan ook de dekkingsgraad van de tegenpartij voldoende moeten zijn.

Bovengenoemde overdrachten zijn de afgewerkte overdrachten in het betreffende boekjaar.

Overige lasten

Herverzekering

Gezien de omvang en het draagvlak van het pensioenfonds heeft het fonds de volgende herverzekeringen afgesloten:

- Herverzekering van overlijdensrisico's uit hoofde van de reglementaire aanspraken van nabestaanden van de deelnemers aan het fonds.
- Herverzekering van het premievrijstellingsrisico uit hoofde van de reglementaire aanspraken van arbeidsongeschikte deelnemers in het fonds.

Het contract met de herverzekeraar Delta Lloyd is op 31 december 2014 geëxpireerd. Delta Lloyd bleek niet in staat een passend voorstel voor verlenging van het contract te doen. Na een marktonderzoek is de herverzekering afgesloten bij ElipsLife voor een periode van drie jaar startende op 1 januari 2015. De herverzekering kent geen winstdelingsregeling. In tegenstelling tot het vorig contract bij Delta Lloyd, heeft het bestuur er voor gekozen om bij ElipsLife naast de herverzekering van overlijdensrisico's ook de herverzekering van het premievrijstellingsrisico onder te brengen.

De herverzekering is als volgt samengesteld:

	2015	2014
Herverzekeringspremie	110	69
Resultatendeling	<u>-13</u>	<u>-</u>
Totaal herverzekeringspremies	97	69

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Nieuwegein, 27 juni 2016
Stichting Pensioenfonds Ecolab
Het Bestuur

OVERIGE GEGEVENS

Statutaire regeling omtrent de bestemming van het saldo van baten en lasten

Ten aanzien van de bestemming van het saldo van baten en lasten is geen bepaling opgenomen in de statuten van het pensioenfonds. De bestemming is nader uitgewerkt in de ABTN.

Alle resultaten, zowel positief als negatief, worden toegevoegd of onttrokken aan de reserves van het pensioenvermogen.

Gebeurtenissen na balansdatum

Het fonds verkeerde per 31 december 2015 in reservetekort. Het bestuur heeft tijdig voor de deadline van 1 april 2016 een herstelplan ingediend. Uit het herstelplan blijkt dat het fonds zonder aanvullende maatregelen (zoals kortingsmaatregelen) binnen de herstelperiode van 11 jaar uit de tekortsituatie komt.

Zoals eerder in dit jaarverslag in de Toekomstparagraaf is beschreven is in vervolg op de Kwetsbaarheidsanalyse door het bestuur gewerkt aan een verdere uitwerking van de toekomststrategie. Op basis van discussies in het bestuur en met ondersteuning van de adviseur is het document “Strategische heroriëntatie” opgesteld. De verantwoordelijkheid over de keuze van de pensioenuitvoerder ligt bij sociale partners, d.w.z. de werkgever en de ondernemingsraad. Zij besluiten bij welke uitvoerder de pensioenregeling ondergebracht wordt. Zolang de huidige uitvoeringsovereenkomst met het fonds niet door de werkgever wordt opgezegd, ligt de uitvoering van de pensioenregeling onveranderd bij het eigen Ecolab fonds. Het bestuur heeft de uitkomsten van de strategische heroriëntatie gedeeld en besproken met de werkgever. In het document van het bestuur is ook een indicatief tijdspad opgenomen. Het traject van collectieve waardeoverdracht en liquidatie is een tijdrovend proces, dat zorgvuldig doorlopen moet worden. Het bestuur heeft de werkgever gevraagd om binnen redelijke termijn een standpunt in te nemen t.a.v. de toekomstbestendigheid van de huidige uitvoering door het fonds. Ten tijde van de vaststelling van dit jaarverslag is er nog geen standpunt van de werkgever vernomen. Het bestuur gaat er daarom van uit dat ook in 2017 de regeling ongewijzigd door het fonds wordt uitgevoerd.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Ecolab te Nieuwegein is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2015.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Ecolab, zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op 1 miljoen. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven 50 duizend te rapporteren. Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken. Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard. Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- De technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld;
- De kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- Het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-personregel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen. Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien, toereikend vastgesteld. Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum lager dan het wettelijk vereist eigen vermogen, maar niet lager

dan het wettelijk minimaal vereist eigen vermogen. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet met uitzondering van artikel 132. De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is lager dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen, doch hoger dan de dekkingsgraad bij het minimaal vereist eigen vermogen. Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Ecolab is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangevane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is naar mijn mening niet voldoende, omdat het aanwezig eigen vermogen lager is dan het vereist eigen vermogen.

Apeldoorn, 27 juni 2016

drs. J.L.A. Schilder AAG

Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Bestuur van Stichting Pensioenfonds Ecolab

Verklaring over de jaarrekening 2015

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Ecolab per 31 december 2015 en van het resultaat over 2015, in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW).

Wat we gecontroleerd hebben

Wij hebben de jaarrekening 2015 van Stichting Pensioenfonds Ecolab (de Stichting) te Nieuwegein gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- 1 de balans per 31 december 2015;
- 2 de staat van baten en lasten over 2015; en
- 3 de toelichting met een overzicht van de belangrijke grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds Ecolab zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Controleaanpak

Samenvatting

Goedkeurende controleverklaring

Materialiteit

Materialiteit van EUR 1,0 miljoen, 1% van het pensioenvermogen

Kernpunten

- Schattingsonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Materialiteit

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de

economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op EUR 1,0 miljoen. Voor de bepaling van de materialiteit wordt uitgegaan van het pensioenvermogen per 31 december 2015 (1,0%). Het pensioenvermogen omvat het stichtingskapitaal, de reserves en de technische voorzieningen voor risico fonds en voor risico deelnemers. Wij beschouwen het pensioenvermogen als de meest geschikte benchmark, omdat het pensioenvermogen een bepalende factor is in de berekening van de beleidsdekkingsgraad die de financiële positie van de Stichting weergeeft. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij hebben met het bestuur afgesproken dat wij aan het bestuur tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de EUR 50 duizend rapporteren aan hen alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

Uitbesteding van bedrijfsprocessen aan dienstverleners

Stichting Pensioenfonds Ecolab heeft het beheer van de beleggingen uitbesteed aan State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. De pensioenadministratie is uitbesteed aan Ecolab B.V. De jaarrekening wordt opgesteld op basis van informatie over de beleggingen en beleggingsopbrengsten die is verstrekt door State Street Global Advisors en KAS BANK N.V., en informatie over de technische voorzieningen, premiebijdragen en pensioenuitkeringen en overige financiële posten die is verstrekt door Ecolab B.V.

Gegeven onze eindverantwoordelijkheid voor het oordeel zijn wij verantwoordelijk voor het verwerven van inzicht in de aard en de significantie van de door de dienstverleners verleende diensten en in het effect ervan op de voor de controle relevante interne beheersing van Stichting Pensioenfonds Ecolab. Op basis hiervan identificeren wij de risico's op een afwijking van materieel belang en zetten wij controlewerkzaamheden op en voeren wij deze uit om op deze risico's in te spelen.

Bij de uitvoering van onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden en bevindingen die andere onafhankelijke accountants uitvoeren op de voor Stichting Pensioenfonds Ecolab relevante interne beheersingsmaatregelen van State Street Global Advisors en KAS BANK N.V. in de specifiek daarvoor opgestelde (ISAE 3402-type II) rapportages.

Onze controlewerkzaamheden bestaan uit het bepalen van de minimaal verwachte interne beheersingsmaatregelen en het bespreken van de beheersomgeving bij de dienstverleners met vertegenwoordigers van de dienstverleners. Op basis daarvan evalueren wij, en bespreken wij met de andere onafhankelijke accountants, de in de ISAE 3402-rapportage beschreven interne beheersingsmaatregelen, verrichte werkzaamheden ter toetsing van de effectieve werking gedurende 2015 en de uitkomsten daarvan. Ook beoordelen wij de evaluatie door het bestuur van de kwaliteit van de uitbesteding aan State Street Global Advisors en KAS BANK N.V.

Daarnaast hebben wij zelfstandig de relevante interne beheersingsmaatregelen bij Ecolab B.V. op effectieve werking getoetst.

Wij hebben eigen gegevensgerichte analyses uitgevoerd waarbij wij de uitkomsten van directe beleggingsopbrengsten, premiebijdragen en uitkeringen hebben getoetst op basis van verwachtingen die wij zelf hiervoor hebben ontwikkeld. Wij hebben met deelwaarnemingen beleggingen, beleggingsstromen, mutaties in de pensioenadministratie, premiebijdragen en uitkeringen met brondocumentatie bij de dienstverlener onderzocht.

Door bovengenoemde werkzaamheden op de uitbestede bedrijfsprocessen en aanvullende eigen werkzaamheden, hebben wij voldoende en geschikte controle-informatie met betrekking tot de beleggingen, beleggingsstromen en -opbrengsten, (mutaties in) deelnemergevens en aanspraken die resulteren in (wijzigingen in) de technische voorzieningen, premiebijdragen en uitkeringen verkregen.

Het kernpunt van onze controle

In het kernpunt van onze controle beschrijven wij zaken die naar ons professionele oordeel het meest belangrijk waren tijdens onze controle van de jaarrekening. Het kernpunt van onze controle hebben wij met het bestuur gecommuniceerd, maar vormt geen volledige weergave van alles wat is besproken.

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot dit kernpunt bepaald in het kader van de jaarrekeningcontrole als geheel. Onze bevindingen ten aanzien van het individuele kernpunt moeten in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen over dit kernpunt.

Schattingonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

Omschrijving

De technische voorzieningen zijn een significante post op de balans van de Stichting en worden gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De waardering van de technische voorziening komt tot stand door middel van een berekening waarin aanspraakgegevens van deelnemers met behulp van belangrijke schattingen over levensverwachtingen, kostenniveaus en arbeidsongeschiktheid worden vertaald naar verwachte toekomstige kasstromen (uitkeringen). De kasstromen worden contant gemaakt tegen de marktrente (rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB).

Het bestuur heeft in de toelichting op pagina 38 en 39 de waarderingsgrondslagen en veronderstellingen voor de technische voorzieningen opgenomen. Op pagina 50 en 51 is de gevoeligheid van de berekening van de technische voorzieningen voor schattingen uiteengezet, inclusief onzekerheden.

Het maken van de schattingen vergt een hoge mate van oordeelsvorming van het bestuur, waarbij gebruik wordt gemaakt van actuariële modellen en het bestuur zich laat adviseren door actuariële deskundigen. Gezien complexiteit en de invloed hiervan op de hoogte van de technische voorzieningen, het saldo van baten en lasten, het eigen vermogen en de beleidsdekkingsgraad vormde de waardering van de technische voorzieningen een kernpunt in onze controle.

Onze aanpak

Bij onze controle maken wij gebruik van de werkzaamheden van de certificerende actuaaris die door van de Stichting is aangesteld. Wij hebben bij aanvang van de controle en bij afronding afstemming gehad met de certificerende actuaaris over de te volgen controleaanpak, de attentiepunten bij de controle en de uitkomsten van de controle.

Wij hebben de door het bestuur gehanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen geëvalueerd. Hierbij hebben wij de consistentie, prudentie en actualiteit van de schattingsmethode en veronderstellingen betrokken. Wij hebben de onderbouwing van de veronderstellingen door het bestuur geëvalueerd aan de hand van een toetsing van de historische betrouwbaarheid daarvan en

Schattingonzekerheid in de waardering van de technische voorzieningen

algemeen geactualiseerde uitgangspunten zoals overlevingskansen. De hanteerde schattingsmethoden en veronderstellingen hebben wij besproken met de certificerend actuaaris.

Onze werkzaamheden omvatten verder het evalueren van de uitkomst van de actuariële analyse van het resultaat in relatie tot eerder gemaakte schattingen en kasstroomprojecties.

Het evalueren van de waarderingsgrondslagen en vaststellen van de juistheid en toereikendheid van de toelichtingen vormde onderdeel van onze werkzaamheden.

Onze observatie

Wij vinden de waardering van de technische voorzieningen evenwichtig bepaald en de toelichting toereikend.

Verantwoordelijkheden van het Bestuur voor de jaarrekening

Het Bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening alsmede voor het opstellen van het Verslag van het bestuur, beiden in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. In dit kader is het Bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het Bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de Stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsels moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de Stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de onderneming haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraude ontdekken.

Voor een nadere beschrijving van onze verantwoordelijkheid ten aanzien van een controle van de jaarrekening verwijzen wij naar de website van de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA). www.nba.nl/standaardteksten-controleverklaring.

Verklaring betreffende overige door wet- of regelgeving gestelde vereisten

Verklaring betreffende het bestuur en de overige gegevens

Wij vermelden op basis van de wettelijke verplichtingen onder Titel 9 Boek 2 BW (betreffende onze verantwoordelijkheid om te rapporteren over het Verslag van het Bestuur en de overige gegevens):

- dat wij geen tekortkomingen hebben geconstateerd naar aanleiding van het onderzoek of het Verslag van het Bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de door Titel 9 Boek 2 BW vereiste overige gegevens zijn toegevoegd;

- dat het Verslag van het Bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening.

Amstelveen, 27 juni 2016

KPMG Accountants N.V.

F.M. van den Wildenberg RA

Bijlage 1 VERZEKERDEN BESTAND PENSIOENREGELING

Deelnemers	Man	Vrouw	Totaal
1 januari 2015	163	27	190
Toegetreden	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	-5	-3	-8
Deelnemer 2 jaar ziek	0	0	0
IP van DN	0	0	0
Van IP naar PV	0	0	0
Overleden	0	0	0
Naar ouderdomspensioen	-2	0	-2
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie	0	-1	-1
31 december 2015	156	23	179

Gewezen deelnemers	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2015	275	60	335
Ex-deelnemers	5	4	9
Waarde-overdracht uit	-2	-1	-3
Waarde-overdracht intern	0	0	0
Naar ouderdomspensioen	-5	-1	-6
Overleden	0	0	0
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie dubbel personen van D	0	0	0
Afkoop	-2	0	-2
Correctie	0	-1	-1
31 december 2015	271	61	332

Ouderdomspensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2015	96	11	107
Ex-deelnemers	2	0	2
Ex-deelnemers met PV recht	0	0	0
Ex-premievrij	5	1	6
Overleden	-2	0	-2
Rechten bij echtscheiding	0	0	0
Correctie dubbele records	-1	0	-1
31 december 2015	100	12	112

Nabestaandenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2015	0	25	25
Ex-ouderdomspensioen	0	1	1
Ex-premievrij	0	0	0
Overleden	0	-1	-1
31 december 2015	0	25	25

Wezenpensioen	Mannen	Vrouwen	Totaal
1 januari 2015	1	4	5
Nieuw	1		1
Beëindigd	-1		-1
31 december 2015	1	4	5

VERZEKERDEN BESTAND PREPENSIOENREGELING

Deelnemers	2015	2014	2013	2012	2011
1 januari 2015	0	0	0	0	0
Naar gewezen deelnemers	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	0	0	0	0	0
31 december 2015	0	0	0	0	0

Gewezen deelnemers	2015	2014	2013	2012	2011
1 januari 2015	26	28	31	34	35
Waarde-overdracht uit	0	0	0	0	0
Toegetreden	0	0	0	0	0
Naar prepensioen	-2	-2	-3	-3	-1
31 december 2015	24	26	28	31	34

Pre-gepensioneerden	2015	2014	2013	2012	2011
1 januari 2015	7	12	18	22	22
Ex-deelnemers	0	0	0	2	5
Ex-gewezen deelnemers	2	2	3	3	1
Afkoop	0	-1	0	0	0
Naar pensioenfonds	-3	-6	-9	-9	-6
31 december 2015	6	7	12	18	22

Enkele pre-gepensioneerden ontvangen een combinatie-uitkering van prepensioen, ploeg en/of ATV.

Bijlage 2

Overzicht effecten per 31 december 2015

Naam	Aantal stukken	Koers	Waarde	
Ondergebracht bij vermogensbeheerders State Street global Advisors:				
<u>VASTRENTENDE FONDSEN (Bonds)</u>				
SSgA Euro Corporate Bond Index Fund	445.876,16	13,8387	6.170.346,43	6,20%
SSgA Euro Core Treasury Bond Index Fund	735.325,62	12,4878	9.182.599,33	9,22%
MPF Europalms 2021-2025	229.646,20	17,956	4.123.527,19	4,14%
MPF Europalms 2026-2030	434.081,76	22,23	9.649.637,59	9,69%
MPF Europalms 2031-2035	380.228,09	23,098	8.782.508,42	8,82%
MPF Europalms 2036-2040	281.856,67	26,612	7.500.769,81	7,53%
MPF Europalms 2041-2045	3.183.999,73	1,8637	5.934.020,29	5,96%
MPF Europalms 2046-2050	291.728,96	14,674	4.280.830,69	4,30%
MPF Europalms 2051-2055	3.270.942,11	2,1179	6.927.528,29	6,96%
			62.551.768,04	62,82%
<u>AANDELENFONDSEN (Equities)</u>				
MSCI World Index CTF EQ Funds USD	955.353,53	40,946	36.010.223,51	36,17%
Ondergebracht bij de KasBank:				
<u>VASTRENTENDE FONDSEN (Bonds)</u>				
2% Nederland 24 nominale EUR 900.000,-	900.000,00	111,518	1.003.662	1,01%
Totaal 31 december 2015			99.565.654	100,00%

Bijlage 3

Algemene ontwikkelingen in de pensioensector in 2015

1. Wetgeving

1.1 Pensioenwet en aanverwante regelgeving

Algemeen Pensioenfonds (APF)

Eind 2015 heeft de Eerste Kamer ingestemd met het wetsvoorstel APF. De wet is op 1 januari 2016 in werking getreden. Een APF biedt bestaande pensioenfondsen die niet of moeilijk zelfstandig verder kunnen, de mogelijkheid om hun krachten te bundelen. Dit nieuwe type pensioenfonds krijgt een plek naast de bestaande pensioenfondsen. Een APF mag meerdere pensioenregelingen uitvoeren en hoeft zich niet te beperken tot deelnemers uit één bepaalde sector, maar moet wel gescheiden vermogens aanhouden voor de verschillende collectiviteitskringen die binnen een APF zijn ingericht. Vanaf 1 januari 2016 kunnen partijen formeel een vergunning voor het oprichten van een APF aanvragen bij DNB.

Waardeoverdracht

Bij uitdiensttreding vanaf 1 januari 2015 geldt voor waardeoverdrachten een onbepaalde aanvraagtermijn. De termijn van 6 maanden is daarmee komen te vervallen. Het recht op waardeoverdracht met een onbepaalde aanvraagtermijn geldt alleen bij een baanwissel waarbij vanaf 1 januari 2015 nieuwe pensioenaanspraken in een nieuwe pensioenregeling worden verworven. Niet langer staat de datum waarop de deelnemer gestart is bij zijn nieuwe werkgever centraal (= datum aanvang deelname aan nieuwe pensioenregeling) maar de datum waarop de waardeoverdracht is aangevraagd.

Door de lage wettelijke rekenrente kunnen werkgevers en fondsen bij een uitgaande waardeoverdracht geconfronteerd worden met een negatief resultaat. Er is nu bepaald dat een werkgever niet hoeft mee te werken aan een individuele waardeoverdracht indien de bijbetalingslast meer bedraagt dan € 15 en meer dan 10% van de overdrachtswaarde. Deze beperking van de bijbetalingslast geldt niet voor pensioenfondsen.

Besluit financieel toetsingskader pensioenfondsen (FTK)

Op 17 december 2014 is het wetsvoorstel Wet aanpassing financieel toetsingskader pensioenfondsen aangenomen in de Eerste Kamer. De nieuwe FTK-wetgeving (nFTK) is per 1 januari 2015 van kracht. Het FTK is het onderdeel van de Pensioenwet waarin de wettelijke financiële eisen aan pensioenfondsen zijn vastgelegd. Hieronder worden de belangrijkste onderdelen van het nFTK per 1 januari 2015 besproken.

Beleidsdekkingsgraad

In de nieuwe wetgeving is de beleidsdekkingsgraad ingevoerd. Dit is gedaan om minder afhankelijk te zijn van dagkoersen. De beleidsdekkingsgraad is het 12-maands gemiddelde van de dekkingsgraad. Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd worden op deze beleidsdekkingsgraad.

Herstelsystematiek

Onder het nFTK verandert ook de herstelsystematiek. In plaats van een korte- en langetermijnherstelplan is er vanaf 1 januari 2015 sprake van één herstelplan van maximaal 10 jaar (in 2015 is dit maximum gelijk aan 12 jaar). Jaarlijks wordt dit herstelplan geëvalueerd. Het resterende tekort mag dan weer in maximaal 10 jaar worden weggewerkt. Hierdoor zal het herstel naar de vereiste dekkingsgraad langer duren dan 10 jaar.

De premie hoeft in een situatie van dekkingstekort niet meer bij te dragen aan herstel. Een pensioenfonds dat ultimo 2014 een reservetekort had, moest vóór 1 juli 2015 een herstelplan indienen bij DNB. Indien ultimo 2015 sprake is van een reservetekort, moet vóór 1 april 2016 een herstelplan ingediend worden.

Korten

Het korten van de pensioenen blijft onder het nFTK een laatste noodmaatregel. Indien de beleidsdekkingsgraad vijf jaar lang lager is dan de minimaal vereiste dekkingsgraad, dan moet er gekort worden. Dat kan ineens of evenredig, gedurende maximaal tien jaar. Een korting is ook noodzakelijk als er onvoldoende herstelkracht is om binnen tien jaar te herstellen tot de vereiste dekkingsgraad.

Indexatie

Onder het nFTK kan er minder snel geïndexeerd worden. Dat kan pas vanaf een dekkingsgraad van 110 procent. Er moet gecontroleerd worden of dezelfde mate van indexeren ook in de toekomst gefinancierd kan worden uit het eigen vermogen boven 110 procent, rekening houdend met het maximale aandelenrendement. In dat geval mag er (gedeeltelijk) geïndexeerd worden.

Voor een gemiddeld fonds kan bij een beleidsdekkingsgraad van 120 procent een indexatie van één procent worden gegeven en bij 130 procent een indexatie van twee procent. Hierbij wordt geen rekening gehouden met het beleggingsbeleid van een pensioenfonds. De toeslagenmatrix is komen te vervallen.

Kostendekkende premie

De kostendekkende premie mag nog steeds gedempt worden op basis van het verwacht fondsrendement of op basis van de 10-jaarsgemiddelde rente. De premie mag niet stijgen ten gevolge van een toename van de voorziening door toegenomen levensverwachting. De levensverwachting moet worden meegenomen in het herstelplan of in een verlaging van de indexatie.

Haalbaarheidstoets

Er geldt onder het nFTK een jaarlijkse haalbaarheidstoets. Dit is de opvolger van de continuïteitsanalyse. Er is aandacht voor het verwachte pensioenresultaat en voor de risico's daaromheen. Het pensioenresultaat is gelijk aan de te verwachten pensioenuitkering gedeeld door de pensioenuitkering waarbij deze uitkering jaarlijks wordt verhoogd met de prijsinflatie.

Fondsen hebben zelf een bandbreedte moeten vaststellen voor de toegestane afwijking van het verwachte pensioenresultaat bij een slecht weer scenario. Deze bandbreedte moet passen bij de risicohouding van de deelnemers in het fonds. Jaarlijks wordt gekeken of het verwachte pensioenresultaat nog aansluit bij de gewekte verwachtingen. Voor de toets wordt een uniforme aanpak voorgeschreven. De eerste haalbaarheidstoets (de aanvangshaalbaarheidstoets) moest vóór 1 oktober 2015 zijn ingediend. In 2016 moet de haalbaarheidstoets vóór 1 juli 2016 worden ingediend.

1.2 Overige wet- en regelgeving

Aanpassing Witteveenkader

Vanaf 1 januari 2015 zijn er wijzigingen aangebracht in de fiscale kaders.

In hoofdlijnen zijn de aanpassingen per 1 januari 2015 als volgt:

- Middelloonregelingen: maximale opbouwpercentage ouderdomspensioen gaat van 2,15% (2014) naar 1,875% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar;
- Eindloonregelingen: maximale opbouwpercentage ouderdomspensioen gaat van 1,9% (2014) naar 1,657% bij een pensioenleeftijd van 67 jaar;

- Beschikbare premieregelingen: de premiestaffels zijn overeenkomstig aangepast;
- Het pensioengevend inkomen is in 2015 gemaximeerd op € 100.000,--. Overeenkomstig is ook de maximale hoogte van het nabestaandenpensioen verlaagd;
- De minimale franchise in een eindloonregeling wordt per 1 januari 2015 EUR 14.305 (in plaats van EUR 13.449);
- De minimale franchise in een beschikbare premieregeling en een middelloonregeling was per 1 januari 2015 EUR 12.642 (in plaats van EUR 13.449).

Voor een werknemer met een bruto salaris van meer dan EUR 100.000 is het niet mogelijk om over het meerdere fiscaal vriendelijk pensioen op te bouwen. Over het deel van het inkomen boven de EUR 100.000 is een nieuwe spaarmogelijkheid op vrijwillige basis geïntroduceerd: de netto lijfrente. Deze faciliteit kan zowel in de 2e als de 3e pijler ondergebracht worden. Deze spaarmogelijkheid is vrij gesteld van vermogensrendementsheffing in box 3.

2. Financiële positie pensioenfondsen

Dekkingsgraad pensioenfondsen

De gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen is het afgelopen jaar per saldo gedaald. Eind december 2015 stond de gemiddelde dekkingsgraad op 102%. In 2015 is de gemiddelde dekkingsgraad van de Nederlandse pensioenfondsen zes procentpunt gedaald.

De gemiddelde beleidsdekkingsgraad, die gebaseerd is op de gemiddelde dekkingsgraad van de afgelopen twaalf maanden en die leidend is voor kortingen of indexatie, is in 2015 gedaald van 110% naar 104%.

Roerig jaar

Pensioenfondsen hebben een roerig jaar achter de rug. Na een aanvankelijke daling van de dekkingsgraad aan het begin van het jaar, krabbelde deze langzaam en gestaag op tot in de zomer. De aanpassing van de rekenregels op de rekenrente door DNB (de manier van rekenen met de zogeheten Ultimate Forward Rate of UFR) confronteerde fondsen in juli 2015 met een forse achteruitgang in dekkingsgraad. Daarna ontstond er onrust op de beurzen van de opkomende markten. Vervolgens was er herstel, maar de afgekondigde maatregelen van de Europese Centrale Bank bracht eind 2015 nieuwe onrust op de beurzen.

Overheidsmaatregelen remmen dekkingsgraad

Twee overheidsmaatregelen hebben de dekkingsgraad in 2015 geremd. De driemaandsmiddeling is per 1 januari 2015 afgeschaft, wat op dat moment een verlagend effect had. Vervolgens is de systematiek van vaststelling van de UFR per 15 juli 2015 gewijzigd. Tot 15 juli 2015 was het niveau van de UFR vastgesteld op 4,2%. Vanaf die datum wordt de UFR vastgesteld als een voortschrijdend gemiddelde van de lange rente over de afgelopen tien jaar. Op 15 juli 2015 was dit gemiddelde 3,3% en daalde de gemiddelde dekkingsgraad met vijf procentpunt. Sinds oktober 2015 daalde dit gemiddelde verder naar 3,2%. Door de aanhoudend lage en dalende rente hebben de overheidsmaatregelen het afgelopen jaar een behoorlijk effect op de dekkingsgraad gehad.

Beursontwikkelingen

Ook de sterk schommelende beurzen zijn in 2015 van invloed geweest op de gemiddelde dekkingsgraad. In augustus 2015 daalden de beurzen in een aantal opkomende landen, waaronder China. Dit veroorzaakte enige paniek en een verlies van 8% op de aandelenportefeuille in augustus 2015. Desondanks heeft de aandelenportefeuille van het gemiddeld pensioenfonds over geheel 2015

een rendement van +7% genoteerd. Ook de aantrekkende huizenmarkt in 2015 is in cijfers terug te zien. Vastgoed noteert een positief rendement van 8% over 2015. Op de andere categorieën is per saldo een verlies van bijna 1% gemaakt.

Daling rente en stijging verplichtingen

Over 2015 is de korte rente gedaald en de middellange en lange rente gestegen. Dit leidt tot een beperkt verlies op vastrentende waarden. De totale beleggingsportefeuille van het gemiddelde pensioenfonds noteert een rendement van 2%.

De verplichtingen zijn met name door aanpassing van de UFR gestegen. De totale stijging van de verplichtingen van het gemiddelde pensioenfonds bedraagt, inclusief de aanpassingen in de rekenmethodiek, bijna 8%.

Fondsen mogelijk in dekkingstekort

De beleidsdekkingsgraad voor het gemiddelde fonds is onder het wettelijk vereiste minimum gezakt van 104,3%. Dit betekent dat een deel van de fondsen zich in dekkingstekort zal bevinden en bij veel meer fondsen er sprake is van een reservetekort. Deze pensioenfondsen moeten vóór 1 april 2016 een nieuw herstelplan indienen, waarin zij laten zien dat zij binnen maximaal tien jaar dit tekort kunnen wegwerken.

Indexatie ver weg; pensioenstelsel onder druk

Ondanks de rendementen op de aandelenbeurzen staan pensioenfondsen er aan het eind van 2015 een stuk minder gunstig voor dan aan het begin van 2015. Volgens het nFTK is indexatie toegestaan vanaf een beleidsdekkingsgraad van 110%. Deze dekkingsgraad is voor de meeste fondsen voorlopig nog niet in zicht. De combinatie van de UFR-aanpassing en de verhoging van de buffers zorgen eerder voor een meer defensief dan offensief beleggingsbeleid, met minder kans op overrendement. Veel pensioenfondsen beraden zich daarom op hun toekomst en in de markt ontstaan nieuwe alternatieven. Op 22 december 2015 heeft de Eerste Kamer het wetvoorstel voor het APF aangenomen. Ook is er een discussie gestart over een herziening van het pensioenstelsel. Op 18 december 2015 heeft de minister via een brief het werkprogramma gedeeld.

3. Overige ontwikkelingen

AOW-toeslag

Een AOW-gerechtigde kon een toeslag boven op het AOW-pensioen krijgen als zijn of haar partner nog geen AOW had en niet te veel verdiende. Op 1 april 2015 is deze toeslag vervallen. Als de AOW-gerechtigde op die datum of later voor het eerst AOW krijgt, ontvangt hij of zij géén toeslag voor de jongere partner. Ook niet als de partner geen inkomen heeft of niet te veel verdient. Indien de AOW-gerechtigde reeds vóór 1 april 2015 een AOW-toeslag krijgt, dan behoudt hij of zij deze zolang de partner niet te veel verdient. De toeslag vervalt definitief als het inkomen van de partner te hoog wordt.

Instemmingsrecht Ondernemingsraad (OR)

Op basis van het wetsvoorstel van 23 december 2015 krijgt de OR instemmingsrecht over de arbeidsvoorwaarde pensioen, ongeacht of de pensioenuitvoerder een pensioenfonds, een verzekeraar of een PPI is. Daarmee wordt een lacune in het huidige instemmingsrecht gedicht. De uitzondering geldt dat de OR geen instemmingsrecht heeft als het onderwerp reeds inhoudelijk is geregeld in een CAO of de werkgever verplicht is aangesloten bij een Bedrijfstakpensioenfonds (BPF). Als de wijziging van de uitvoeringsovereenkomst direct van invloed is op de pensioenovereenkomst geldt instemming ook bij wijziging van de uitvoeringsovereenkomst. In het wetsvoorstel worden in ieder geval de onderwerpen 'vaststelling van de premie' genoemd en 'toeslagverlening'. Verder wordt in

het wetsvoorstel opgenomen dat instemming van de OR is vereist bij overgang van de uitvoering naar een buitenlandse pensioenuitvoerder.

De beoogde datum van inwerkingtreding is 1 juli 2016.

Toezicht AFM

Het toezicht van de Autoriteit Financiële Markten is risico gestuurd. Dat betekent dat de AFM een risicoanalyse van de markt maakt en op basis daarvan de thema's in het toezicht kiest. De toezichtthema's van de AFM voor 2015 waren:

- Productaanbieders stellen het belang van de klant centraal;
- De kwaliteit van financiële dienstverlening is beter;
- De financiële dienstverlening aan zakelijke partijen is passend;
- Pensioenuitvoerders geven overzicht en inzicht in de hoogte en risico's van pensioen;
- De kwaliteit van governance, verslaggeving en accountantscontrole gaat omhoog;
- De effectenmarkten functioneren eerlijk en efficiënt en de infrastructuur blijft bestendig;
- Gedragstoezicht draagt bij aan stabiliteit van het financiële stelsel;
- Schadelijk gedrag en financiële criminaliteit nemen af.

Toezicht DNB

DNB heeft in een brochure een overzicht gegeven van de toezichtthema's voor 2015. Speerpunten waren:

- Implementatie nieuwe regelgeving FTK;
- Werking wet versterking bestuur pensioenfonds;
- Implementatie APF;
- Aanhoudend lage rente en search for yield;
- Beleggingsrisico, beheersing markt- en renterisico;
- EIOPA stresstest;
- Evenwichtige belangenafweging bij premievaststelling.

Herziening pensioenstelsel

In 2014 heeft het kabinet op initiatief van staatssecretaris Klijnsma een Nationale Pensioendialoog gevoerd: een open, brede dialoog over de maatschappelijke houdbaarheid van ons stelsel van aanvullende pensioenen in de 21ste eeuw.

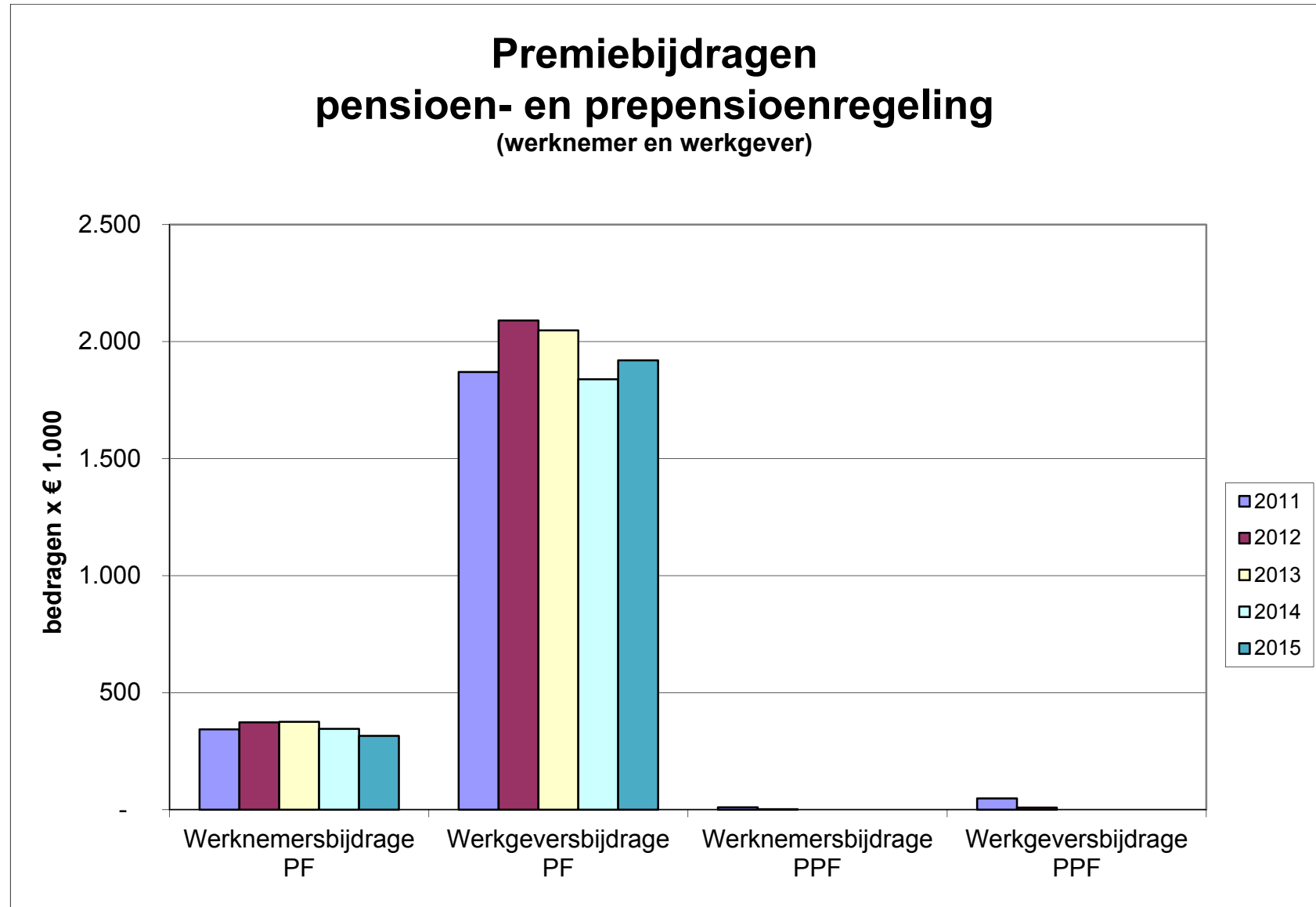
Op 19 januari 2015 heeft staatssecretaris Klijnsma een voortgangsrapportage over dit onderwerp met daarin de conclusies naar de Eerste en Tweede Kamer verzonden. Vervolgens is op 6 juli 2015 de hoofdlijnennotitie van een toekomstbestendig pensioenstelsel naar de Eerste en Tweede Kamer verzonden.

De kernpunten van de hoofdlijnennotitie zijn:

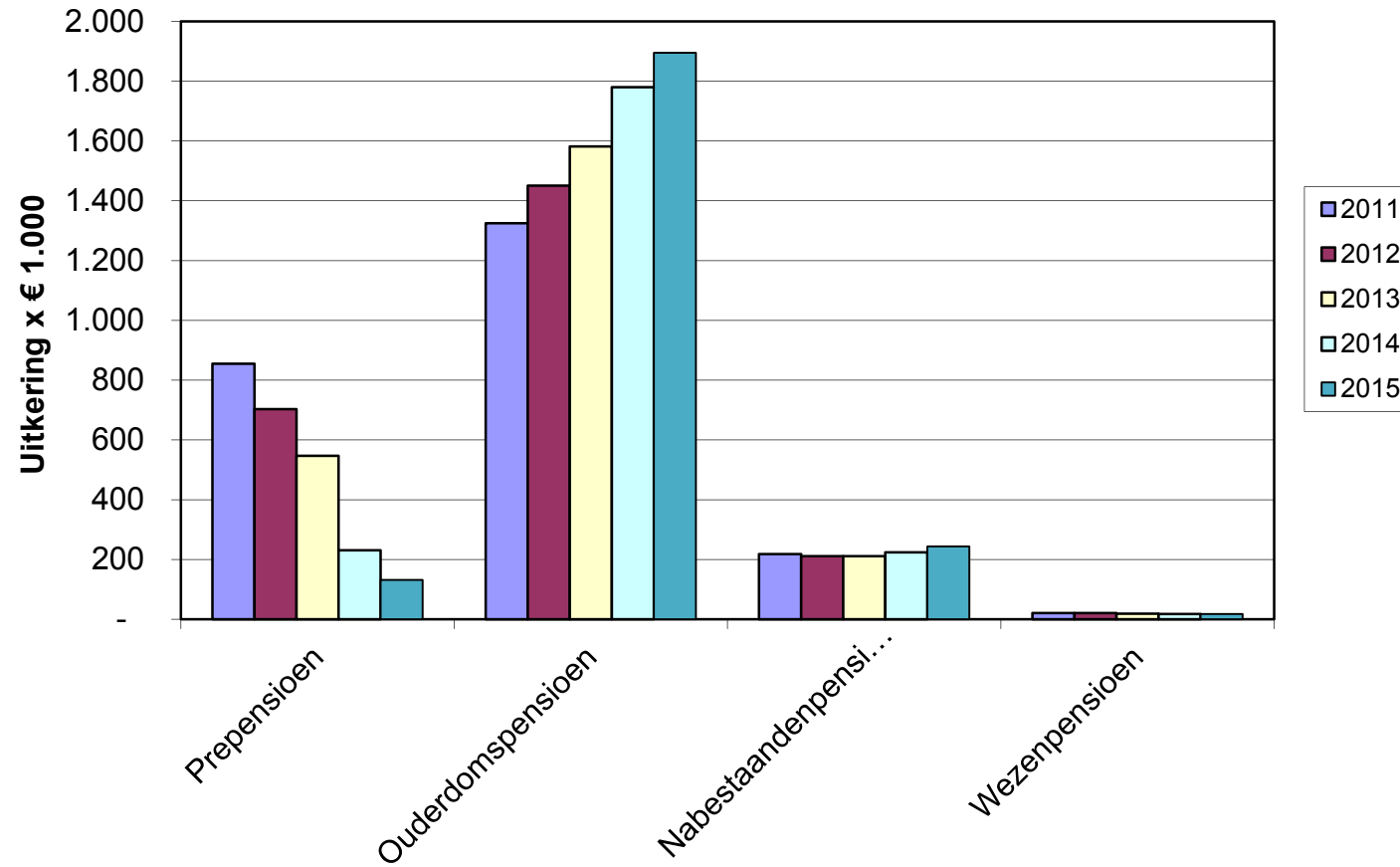
- Een toereikend pensioen voor iedereen.
- Doorsneepremie wordt afgeschaft en opbouw vindt plaats via degressieve opbouw.
- Mate van solidariteit is nog open. De contractvariant van een persoonlijke pensioenrekening met risicodeling wordt nader uitgewerkt.
- Het kabinet gaat de mogelijkheden verkennen om meer keuzemogelijkheden en maatwerk te bieden, onder andere op het gebied van beleggingsbeleid, hoogte van de inleg en de vorm van de uitkering.
- Vanaf 2020 wordt de doorsneepremie uitgefaseerd en wordt begonnen met de geleidelijke invoering van een opbouwpercentage op basis van leeftijd.

Het kabinet werkt in de eerste helft van 2016 verschillende concrete varianten uit voor het pensioenstelsel van de toekomst. Staatssecretaris Klijnsma geeft aan dat de resultaten vóór de zomer van 2016 naar de Tweede Kamer worden gestuurd. De staatssecretaris is voornemens om vóór

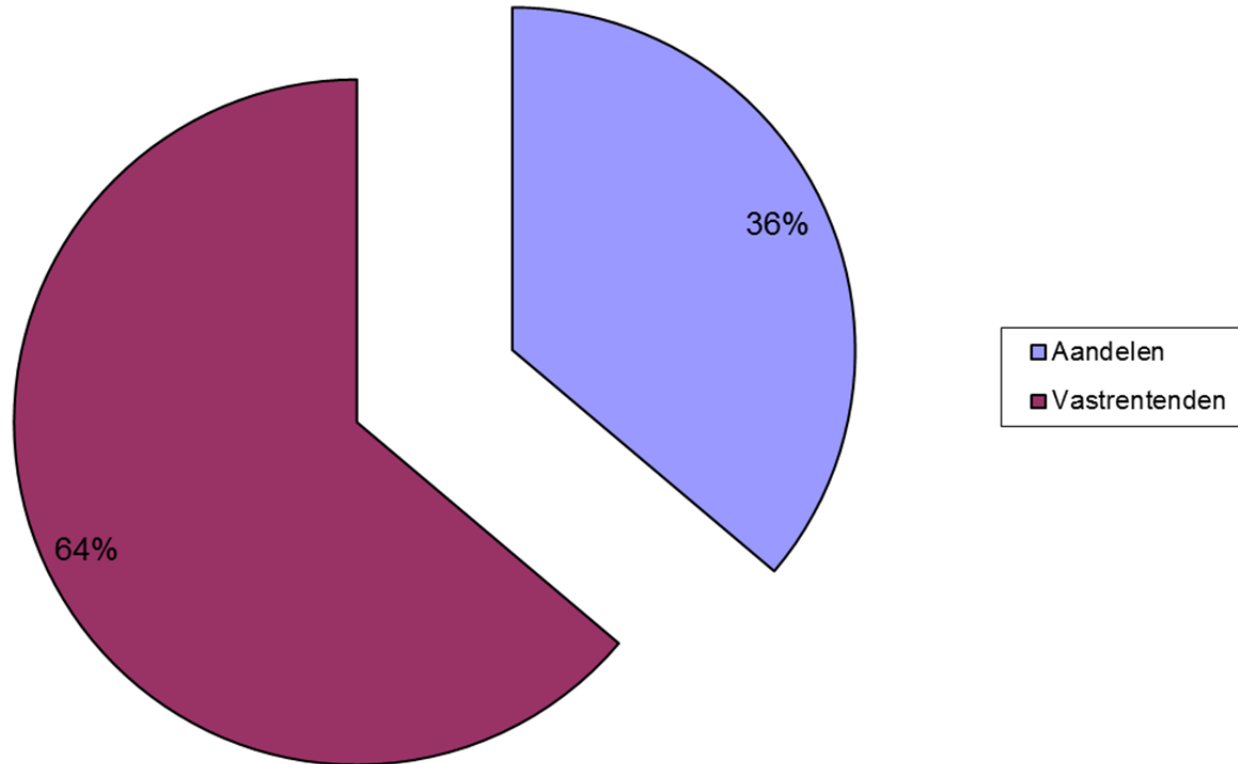
oktober 2016 de hoofdlijnennotitie voor een nieuw toekomstbestendig pensioenstelsel uitgewerkt te hebben.

Bijlage 4 Grafieken

Pensioenuitkeringen

Verdeling beleggingen

Grootte en samenstelling pensioenverplichting

